

TRANSPARENCY
INTERNATIONAL
BOSNA I HERCEGOVINA

MONITORING IZBORNE KAMPANJE OPŠTI IZBORI 2014.

MONITORING IZBORNE KAMPANJE OPŠTI IZBORI 2014.

MART 2015.

PODRŽANO OD STRANE:

**National Endowment
for Democracy**

Supporting freedom around the world

OVA PUBLIKACIJA IZRAŽAVA STAVOVE TRANSPARENCY INTERNATIONAL BOSNE I HERCEGOVINE
I NE ODRAŽAVA NUŽNO STAVOVE NATIONAL ENDOWMENT FOR DEMOCRACY.

SADRŽAJ

- 6 UVOD
- 7 UTICAJ POVEĆANJA LIMITA NA DONACIJE
- 8 UKUPNI PRIJAVLJENI TROŠKOVI IZBORNE KAMPANJE
- 10 REZULTATI MONITORINGA
- 11 MONITORING OGLAŠAVANJA U PREDIZBORNOJ KAMPANJI OD STRANE TI BIH
- 12 FREKVENCIJA
- 15 PREGLED KOMERCIJALNIH OBJAVA PREMA POLITIČKIM PARTIJAMA
- 20 UKUPNI TROŠKOVI PO STRANKAMA
- 21 PRIJAVLJENI UKUPNI TROŠKOVI KAMPANJE PO STRANKAMA
- 22 POREĐENJE PRIJAVLJENIH TROŠKOVA IZBORNE KAMPANJE SA NALAZIMA MONITORINGA TI BIH
- 23 STRUKTURA TROŠKOVA IZBORNE KAMPANJE (KOMPLETNA) PREMA OBRASCU CIK-A ZA 10 ANALIZIRANIH STRANAKA
- 24 PREDIZBORNI SKUPOVI PO VEOMA NISKOJ CIJENI
- 25 (DJELIMIČNA) UPOREDNA ANALIZA TROŠKOVA OGLAŠAVANJA U MEDIJIMA
- 27 STRUKTURA FINANSIRANJA IZBORNE KAMPANJE
- 28 JAVNE FUNKCIJE I JAVNI SKUPOVI U PREDIZBORNOJ KAMPANJI ZA OPŠTE IZBORE 2014.
- 29 PREGLED (ZLO)UPOTREBE JAVNIH FUNKCIJA OD STRANE FONKCIONERA KOJI SU BILI KANDIDATI NA OPŠTIM IZBORIMA U BIH 2014. U TOKU PREDIZBORNE KAMPANJE
- 30 JAVNA FUNKCIJA I NJENA UPOTREBA U TOKU PREDIZBORNE KAMPANJE U SVRHU PROMOCIJE KANDIDATA
- 31 PREGLED PRILOGA OBJAVLJENIH U POSMATRANOM PERIODU U CENTRALNIM INFORMATIVNIIM EMISIJAMA
- 34 PREDIZBORNI SKUPOVI POLITIČKIH STRANAKA U KAMPANJI ZA OPŠTE IZBORE 2014. SA TABELARNIM PRIKAZOM ODRŽANIH SKUPOVA
- 36 ZAKLJUČCI

UVOD

Izborna kampanja za Opšte izbore održane 12. oktobra 2014. godine predstavlja prvu izbornu kampanju čije finansiranje je regulisano odredbama novog Zakona o finansiranju političkih partija BiH, koji je usvojen 2012. godine.

Ovaj akt je usvojen uprkos brojnim upozorenjima domaćih i inostranih nevladinih organizacija da će njegova primjena u praksi pospješiti korupciju, na šta su posebno upozoravali Transparency International (TI) BiH i Fond otvoreno društvo (FOD).

Novim rješenjima iz oblasti finansiranja političkih stranaka u Bosni i Hercegovini, vlasti Bosne i Hercegovine svjesno su zanemarile upozorenja i zahtjeve za osiguravanje veće transparentnosti u njihovom poslovanju na kojoj je insistirala Skupina zemalja Vijeća Evrope za borbu protiv korupcije (GRECO), kao i Ured misije Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE) za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR).

Interesantno je da su predlagači, odnosno Interesorna radna grupa, među razlozima za donošenje novog zakonskog rješenja u oblasti finansiranja političkih subjekata u Bosni i Hercegovini naveli kako to rade „kako bi se detaljnije regulirala pitanja koja su kroz primjenu postojećeg zakona identificirana kao sporna, odnosno nedovoljno precizna“¹. Također je tom prilikom navedeno kako su „pojedine sporne odredbe spomenute i u komentaru na Zakon o finansiranju političkih stranaka sačinjen od grupe eksperata o političkim strankama OSCE/ODIHR od 6. decembra 2011. godine“². Učinjeno je to upravo s ciljem analiziranja Zakona o finansiranju političkih stranaka u smislu njegove usaglašenosti sa međunarodnim standardima.

U evaluacijskom izvještaju za Bosnu i Hercegovinu skupine zemalja Vijeća Evrope za borbu protiv korupcije (GRECO), posvećenog temi transparentnosti finansiranja političkih partija, naglašeno je da je „općenita slika finansiranja političkih stranaka i izbornih kampanja u Bosni i Hercegovini dosta zamućena i nepotpuna“. Upravo s tim u vezi GRECO je dao određene preporuke Bosni i Hercegovini i pozvao vlasti Bosne i Hercegovine da predstave izvještaj o njihovoj implementaciji do 30. novembra 2012. godine.

Umjesto toga, najviši zakonodavni organ Bosne i Hercegovine je usvojio novi zakonski okvir o finansiranju političkih stranaka koji pospješuje korupciju.

Skupina zemalja Vijeća Evrope za borbu protiv korupcije jasno je ukazala da se zahtijeva više transparentnosti i odgovornosti vezano za rutinske troškove stranaka, kao i entiteta povezanih direktno ili indirektno sa političkim strankama ili koji su na drugi način pod njihovom kontrolom.

GRECO je ukazao da trenutni aranžmani objavljivanja podataka moraju biti pregledniji, kako bi se osigurao značajniji i pravodobniji pristup javnosti informacijama o finansiranju političkih stranaka, posebno vezano za privatne donacije iznad određenog praga i identiteta donatora, kao i rezultati nadzora izvršenog od Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine (CIK BiH).

Jedna od ključnih preporuka GRECO-a vlastima BiH odnosi se na promovisanje bankovnog sistema za prijem donacija i drugih izvora prihoda, kao i za plaćanje troškova od političkih stranaka i izbornih kandidata, kako bi se mogli pratiti i revidirati.

Osim toga, preporuka je sadržavala i obavezu uvođenja principa jedinstvenog računa upravo za finansiranje izborne kampanje. Sve je ostalo samo na preporukama, iako je jasno je zašto je GRECO tražio ovaj princip.

„Nužno je poduzimanje mjera za sprečavanje zaobilaženja pravila o plafonima troškova tokom izbornih kampanja putem uticaja na njih van perioda izvještavanja o kampanji i davanje Centralnoj izbornoj komisiji BiH mandata nadgledanja troškova političkih stranaka van izbornih kampanja“³, jasan je stav GRECO-a.

Od vlasti Bosne i Hercegovine GRECO je insistirao i na jasnom definisanju kršenja političkih finansijskih pravila i da se uvedu efektivne, proporcionalne, odnosno sankcije koje će biti usmjerene ka odvratanju od kršenja zakona.

Iako je GRECO u preporukama pozvao vlasti Bosne i Hercegovine da uspostave jedinstvene bankovne račune političkim subjektima, preko kojih će se osigurati maksimalna transparentnost finansiranja političkih stranaka, novim Zakonom o finansiranju političkih partija BiH, taj segment je potpuno ignorisan.

Na važnost ovog ukazao je i Ured misije OSCE-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) u svojim primjedbama, i ocijenio kako je u okviru utvrđivanja novih odredbi potrebno razmotriti način na koji će se stranke obavezati da imaju poseban bankovni račun na koji se moraju usmjeravati svi novčani prihodi.

¹ Interesorna radna grupa za pripremu prijedloga izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH, Zakona o finansiranju političkih stranaka i Zakona o sukobu interesa u institucija vlasti u BiH

² Ured Misije OSCE-a za demokratske institucije i ljudska prava ODIHR

³ Treći krug evaluacije – Evaluacijski izvještaj za BiH: Transparentnost finansiranja političkih partija (Tema II), Generalni direktorat za ljudska prava i pravne poslove – Direktorat za monitoring Vijeća Evrope

No, umjesto traženih rješenja predložen je, i u oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine usvojen, prijedlog Zakona o finansiranju političkih partija koji je urušio čak i odredbe ranijeg zakona i pospješio netransparentnost

u smislu načina finansiranja političkih partija, koje su u Bosni i Hercegovini, prema istraživanjima javnog mnjenja, percipirane kao segment društva u kojem je korupcija najzastupljenija.

UTICAJ POVEĆANJA LIMITA NA DONACIJE

Između ostalog, novi Zakon o finansiranju političkih stranaka Bosne i Hercegovine predviđa da ukupan iznos dobrovoljnih priloga fizičkih osoba jednoj političkoj stranci ne smije prelaziti iznos od 10.000 KM u kalendarskoj godini, dok ukupan iznos dobrovoljnih priloga pravnih osoba jednoj političkoj stranci ne smije prelaziti iznos od 50.000 KM u kalendarskoj godini, što je i do četiri puta više nego što je to bilo propisano prethodnim zakonom. Njime su legalizovani pojedini izvori prihoda koji su prethodnom zakonskom regulativom bili zabranjeni. Ovim Zakonom po prvi put je uvedena i odredba kojom član stranke u toku jedne godine toj političkoj stranci može doznati iznos do 15.000 KM (što uključuje i članarinu u toj političkoj stranci). Samo navedenom odredbom otvorena je mogućnost za manipulacije s donacijama, s obzirom na to da je strankama kroz ovu odredbu ostavljeno da mogu fiktivno prijavljivati veći broj članova radi osiguravanja većeg obima dozvoljenih donacija.

Analiza Transparency International BiH pokazala je da je povećanjem limita za dobrovoljne priloge fizičkih osoba i pravnih lica došlo do enormnog uvećanja iznosa koje stranke prijavljuju u svojim izvještajima, posebno kod velikih stranaka. To je evidentirano kod tri od deset stranaka koje su bile predmet analize TI BiH.

Prijavljeni prilozi fizičkih lica Stranke demokratske akcije (SDA) u izbornoj kampanji na Opštim izborima 2014. godine uvećani su za čak 447.661,71 KM, odnosno za 110 %. Ova stranka je na Opštim izborima 2010. prijavila ukupne priloge fizičkih lica u visini od 407.910,33 KM, da bi se taj iznos na izborima 2014. godine uvećao na čak 855.572,04 KM.

Prilozi fizičkih lica koje je Srpska demokratska stranka (SDS) prijavila su uvećani u odnosu na 2010. godinu za 375.361,92 KM ili 398,5%. SDS je u izbornoj kampanji za Opšte izbore 2010. godine prijavio priloge fizičkih lica u iznosu od 94.9187,11 KM, da bi se taj iznos na opštim izborima 2014. godine povećao na čak 469.559,03 KM.

Povećanje prijavljenog iznosa prihoda od fizičkih lica

evidentirano je i kod Saveza nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) i to posebno u procentualnom smislu. Prijavljeni prihodi SNSD-a na osnovu priloga fizičkih lica u izbornoj kampanji na opštim izborima 2014. godine u odnosu na četiri godine ranije bili su veći za 273.500 KM, ili nevjerovatnih 7.814%. SNSD je na opštim izborima 2010. godine prijavio svega 3.500 KM prihoda od priloga fizičkih lica, da bi se taj iznos na posljednjim opštim izborima, 2014. godine uvećao na enormnih 277.117,39 KM.⁴

Kada su u pitanju prijavljeni prilozi pravnih lica, oni su povećani kod dvije od deset stranaka koje su bile predmet analize, nakon uvećanja zakonskog limita.

Tako su prijavljeni prilozi pravnih lica SDS-a u izbornoj kampanji 2014. godine u odnosu na 2010. bili veći za 143.230 KM ili 2.530%. Naime, SDS je u izbornoj kampanji na Opštim izborima 2010. godine prijavio 5.660 KM na ime priloga pravnih lica, da bi taj iznos na posljednjim izborima iznosio 148.890 KM.

Socijaldemokratska partija (SDP) u izbornoj kampanji na Opštim izborima 2014. godine prijavila je 52.257,07 KM ili 30,4% više priloga pravnih lica nego u istom periodu za Opšte izbore prije četiri godine. SDP je u izbornoj kampanji 2010. godine prijavio priloge pravnih lica u iznosu od 171.882,93 KM, da bi se taj iznos na posljednjim opštim izborima povećao na 224.140 KM.

Naravno, neosporno je pravo i mogućnost političkih stranaka da se finansiraju donacijama pravnih i fizičkih lica, ukoliko su ispunjene pretpostavke transparentnosti i odgovornosti u smislu polaganja računa o izvorima i utrošku pomenutih sredstava. Međutim, TI BiH je pri samim

⁴ Podaci su dobijeni pregledom postizbornih finansijskih izvještaja političkih stranaka za Opšte izbore 2014., koji su dostupni na: <https://izbori.ba/Default.aspx?CategoryID=534&Lang=3&Tag=193>

izmjenama Zakona o finansiranju političkih partija upozoravao da omogućavanje velikog limita na donacije fizičkih lica, a još više samih članova političkih partija, ostavlja prostor strankama da sredstva iz drugih izvora, koje ne žele identifikovati u finansijskim izvještajima, predstavljaju kao donacije svojih članova.

Podaci u finansijskim izvještajima o prilogima fizičkih lica jasno govore da je povećanje limita upravo dovelo do povećanja prijavljenih i pojedinačnih i ukupnih priloga u slučaju pojedinih stranaka.

UKUPNI PRIJAVLJENI TROŠKOVI IZBORNE KAMPANJE

Na Opštim izborima 2014. godine učestvovalo je 113 političkih subjekata (65 političkih stranaka, 24 koalicije političkih stranaka, 24 nezavisna kandidata).

Centralnoj izornoj komisiji Bosne i Hercegovine postizborni finansijski izvještaj je podnijela 51 politička stranka, što čini 78,46 posto od ukupnog broja stranaka koje su učestvovala na izborima. Finansijski izvještaj nije podnijelo 14 političkih stranaka.

Politički subjekti koji su Centralnoj izornoj komisiji Bosne i Hercegovine podnijeli postizborni finansijski izvještaj, iskazali su troškove izborne kampanje za Opšte izbore 2014. u iznosu 8.635.678,37 KM. Od tog iznosa, na političke stranke odnosi se 8.632.256,35 KM, a na nezavisne kandidate samo 3.422 KM, utvrdila je Služba za reviziju CIK-a BiH.

Za finansiranje izborne kampanje u skladu sa članom 15.10 Izbornog zakona BiH politički subjekti u okviru Zakonom propisanog limita mogli su potrošiti 59.514.223,43 KM, od čega političke stranke 54.370.031,43 KM i nezavisni kandidati 5.144.192 KM.

Uvidom u podatke o ostvarenim troškovima izborne kampanje, koje su iskazali politički subjekti u postizbornim finansijskim izvještajima, utvrđeno je da je jedna politička stranka, Stranka za Evropsko Sarajevo, prekoračila limit propisan u članu 15.10 Izbornog zakona Bosne i Hercegovine za iznos od 30.312,60 KM.

Od ukupno 24 nezavisna kandidata koji su učestvovali na izborima, postizborni finansijski izvještaj podnijelo ih je 11 ili 45,83 posto, dok njih 13 izvještaj nije podnijelo.

„Simptomatično je da su troškove izborne kampanje, u svojim finansijskim izvještajima, prijavila samo dva nezavisna kandidata, i to: jedan kandidat u iznosu od 2.346,50 KM i drugi kandidat u iznosu od 1.075,50 KM“, navodi se u izvještaju CIK BiH.⁵

Naime, od ukupno 24 nezavisna kandidata, simbolične troškove svoje kampanje iskazali su samo dva – Suad Agić (2.346,50 KM) i Halil Tuzlić (1.075,50 KM).

Prema strukturi troškova izborne kampanje onih političkih stranaka koje su podnijele postizborni finansijski izvještaj, od ukupno utrošenih 8.635.678,37 KM, najviše je izdvojeno za troškove štampanja predizbornih oglasa, proglasa, saopštenja i sličnih materijala u javnim glasilima, i to 3.036.364,45 KM. Na ostale ostale troškove propagande potrošeno je 1.768.524,82 KM.

Za troškove štampanja plakata potrošeno je 1.162.734,38 KM, troškove plakatiranja 1.008.647,78 KM, a za troškove organizacije i održavanja predizbornih skupova 897.621,98 KM i troškove štampanja, umnožavanja i slanja predizbornog materijala biračima 758.362,94 KM.

Na osnovu podataka iz finansijskih izvještaja političkih stranaka, u ovom izvještajnom periodu stranke su se finansirale iz vlastitih izvora (prihoda političkih stranaka) u procentu od 65,28 posto, dok su za finansiranje koristile tuđe izvore (obaveze političkih stranaka – zajmovi, lizing, dobavljači, obaveze prema zaposlenim i sl.) u procentu od 34,72%.

U periodu od dana podnošenja prijave za ovjeru za izbore do dana ovjere rezultata opštih izbora 2014. godine, političke stranke su u finansijskim izvještajima iskazale ukupne prihode u iznosu 15.423.617,59 KM.

Prihodi iz budžeta iznosili su 10.029.012,87 KM, prilozi fizičkih lica 2.938.240,11 KM, članarine 967.180,26 KM, prilozi pravnih lica iznosili su 825.454,16 KM, dok je za prihode od imovine stranke naveden iznos od 364.261,32 KM. Ostali prihodi bili su 169.502,72 KM, prihodi od poklona 128.936,15 KM, a prihodi od izdavačke djelatnosti, prodaje propagandnog materijala i organizovanja stranačkih manifestacija iznosili su 1.030 KM.⁶

⁵ Centralna izborna komisija BiH: Informacija o dostavljenim postizbornim finansijskim izvještajima političkih stranaka i nezavisnih kandidata – Opći izbori 2014. godine, dostupno na: https://izbori.ba/Documents/documents/revizija/2014/Informacija/Informacija_o_postizb_fin_izvjestajima_za_objavu.pdf

⁶ Pregled troškova izborne kampanje za opće izbore 2014. Godine, Centralna izborna komisija BiH

Istovremeno, političke stranke su na dan izvještajnog perioda (10. novembar 2014. godine) iskazale obaveze u iznosu od 7.613.821,09 KM.

Služba za reviziju finansiranja političkih stranaka predložila je da Centralna izborna komisija BiH u okviru svoje nadležnosti, u skladu sa Izbornim zakonom BiH, pokrene

postupak utvrđivanja odgovornosti političkih subjekata i to za 14 političkih stranaka koje nisu podnijele postizborni finansijski izvještaj i jedne političke stranke koja je prekoračila limit na troškove kampanje i 13 nezavisnih kandidata koji nisu podnijeli postizborni finansijski izvještaj, te 9 kandidata koji u finansijskom izvještaju nisu iskazali troškove izborne kampanje.

REZULTATI MONITORINGA

U PERIODU IZBORNE KAMPANJE, ZA 10 POLITIČKIH PARTIJA KOJE SU BILE PREDMET ISTRAŽIVANJA, ZABILJEŽENO JE 4.477 SADRŽAJA KOJI SE MOGU OKARAKTERISATI KAO PLAĆENI, ODNOSNO KOJI SE NALAZE U PONUDAMA PRAĆENIH MEDIJA. OD OVOG BROJA, 4.234 JE BILO NA TV STANICAMA, A 243 U PRINTANIM IZDANJIMA.

PREMA ZVANIČNIM CJENOVNICIMA POLITIČKE PARTIJE POTROŠILE SU 3.594.162,39 KM, UKLJUČUJUĆI PDV. OD OVOG IZNOSA NA TV ODLAZI 3.377.182,42 KM, DOK JE U ŠTAMPANIM IZDANJIMA POTROŠENO 216.979,97 KM.

MONITORING OGLAŠAVANJA U PREDIZBORNOJ KAMPANJI OD STRANE TI BIH

TI BiH je vršio monitoring izborne kampanje, na osnovu materijalnih dokaza, kao što su minuti televizijskog ili radijskog emitovanja ili prostor u novinama i časopisima, bilbordi i ostala sredstva oglašavanja čija cijena može biti procijenjena.

Monitoring izborne kampanje zasnovan je na mjerenju:

- trajanja emitovanja u elektronskim medijima;
- prostora u štampanim medijima;
- bilborda;
- broja događaja organizovanih za kontakt sa građanima (predizbornih skupova).

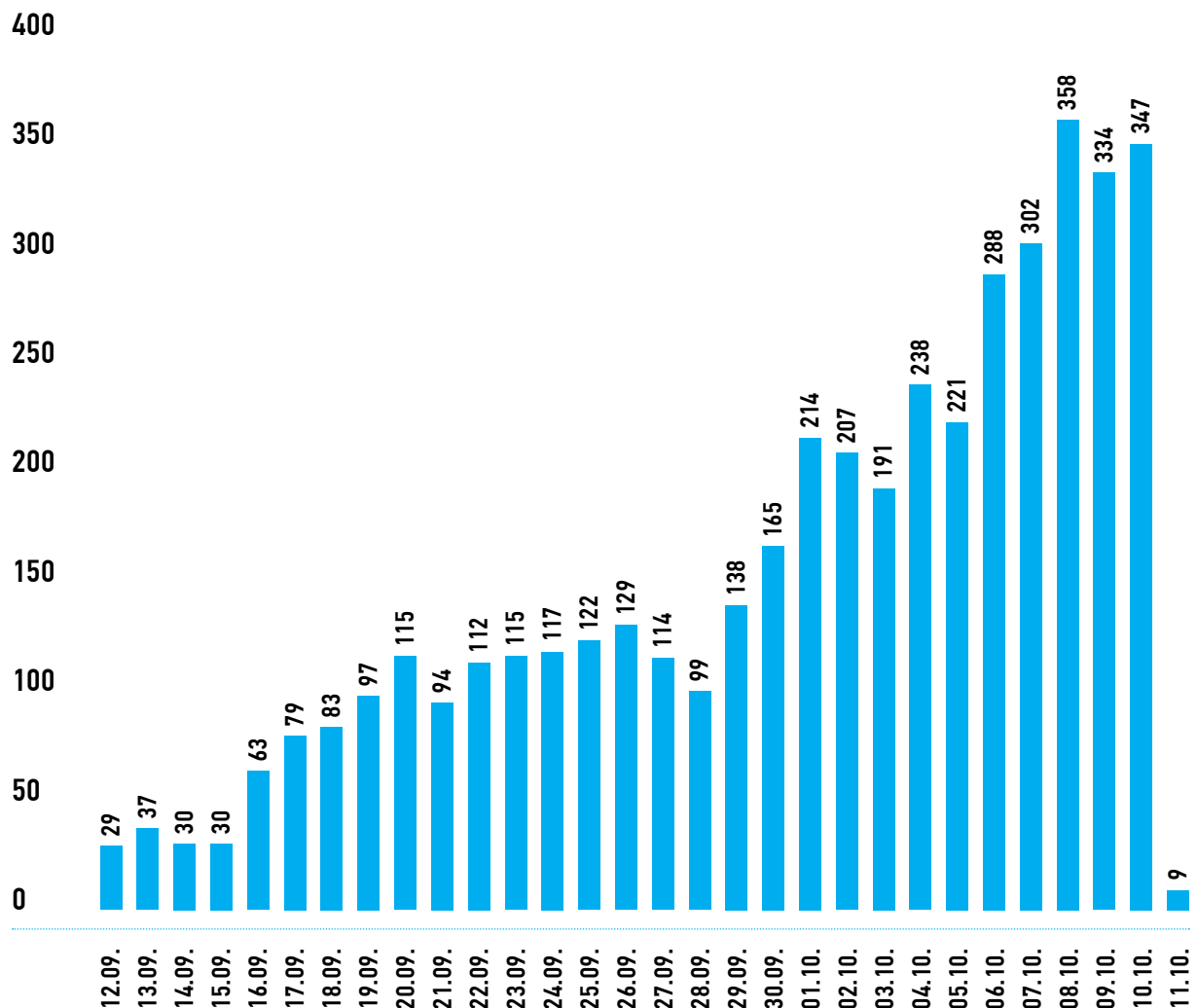
Monitoring i procjene cijene oglašavanja izvršeni su uz pomoć saradnje sa agencijom specijalizovanom za media monitoring Parametar d.o.o. iz Sarajeva. Agencija je angažovana u praćenju i registrovanju oglašavanja i plaćenog političkog programa emitovanog na emiterima širom zemlje, televiziji i štampanim medijima. Monitoring predizborne kampanje uključio je uzorak od deset političkih partija na koje će se odnositi izvještaj:

- Hrvatska demokratska zajednica (HDZ) BiH,
- Stranka demokratske akcije (SDA),
- Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD),
- Demokratski narodni savez (DNS),
- Savez za bolju budućnost (SBB),
- Demokratska fronta (DF),
- Narodna stranka Radom za boljitak (NSRB),
- Partija demokratskog progresa (PDP),
- Srpska demokratska stranka (SDS) i
- Socijaldemokratska partija (SDP).

Kao uzorak za posmatranje oglašavanja obuhvaćeno je 10 televizijskih kanala i 9 štampanih izdanja (sedmični i dnevni).

Proračun troškova je izvršen na osnovu cjenovnika medijskih kuća i tržišnih cijena. Tokom procjena u obzir su uzeti svi elementi cijena (udarni ili drugi termini emitovanja, naslovna stranica ili unutrašnja u štampanim medijima, oglasi u boji ili crno-bijeli itd.). Takođe, uzete su u obzir i cijene pripreme i dizajna predizbornih spotova i reklama.

FREKVENCIJA

Od štampanih medija, najviše oglasa zabilježeno je u Pressu, ukupno 78 komercijalne vrijednosti 53.796,6 KM.

PRINT	243	216.976,97
Dani	4	10.530
Dnevni avaz	17	14.911,65
Dnevni list	8	4.685,85
Euro Blic	29	25.735,32
Glas Srpske	28	10.249,2
Nezavisne novine	29	12.015,9
Oslobođenje	28	52.197,21
Press	78	53.796,6
Slobodna Bosna	4	8.658
Start	5	10.647
Večernje novosti	11	8.484,8
Večernji list	2	5.068,44

Što se tiče TV stanica, najveći broj objava zabilježen je na Hayatu – ukupno 510 oglasa komercijalne vrijednosti 300.620,97 KM.

TV	4234	3.377.182,419
ATV	555	10.530
BHT	229	14.911,65
BN	799	4.685,85
Face	37	25.735,32
FACETV	56	10.249,2
FTV	416	12.015,9
HAYAT	900	52.197,21
OBN	304	53.796,6
PINKBH	132	8.658
RTRS	214	10.647
TV1	477	8.484,8
TVSA	115	5.068,44

SDA dominira po broju objava – skoro trećina od ukupnog broja oglasa bilo je za SDA – 1197 ili 27 odsto. SDP je imao 935 oglasa, odnosno 21 posto od ukupnog broja oglasa.

STRANKA	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
DF	267	181967,76
DNS	294	284762,088
Domovina	74	42335,28
HDZ BiH	2	5068,44
PDP	155	199098,9
Savez za promjene	652	622460,631
SBB	342	434144,88
SDA	1197	707537,025
SDP	935	322729,875
SDS	110	138613,854
SDS-PDP	1	105,3
SNSD	128	288490,94
SNSD-DNS	320	366847,416

Kada je riječ o kandidatima, najviše objava zabilježeno je za kandidata SDA za Bošnjačkog člana Predsjedništva Bakira Izetbegovića – 279 objava.

KANDIDATI SA 50 I VIŠE OBJAVA	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
Bakir Izetbegović	554	294.665,67
Ognjen Tadić	327	474.863,61
Mladen Ivanić	311	94.668,561
Fahrudin Radončić	255	295.006,14
Milorad Dodik	208	243.851,4
Bakir Hadžimerović	186	88.984,35
Željka Cvijanović	115	145.221,336
Ramiz Salkić	74	42.335,28

PREGLED KOMERCIJALNIH OBJAVA PREMA POLITIČKIM PARTIJAMA

DF

Za DF su zabilježene ukupno 267 komercijalnih objava vrijednosti 181.967,76KM.

POLITIČKA PARTIJA	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
DF	267	181.967,76

PRINT	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
PRINT	13	14.361,75
Dnevni avaz	7	3.106,35
Dnevni list	1	532,35
Oslobođenje	3	5.692,05
Slobodna Bosna	1	2.106
Start	1	2.925

TV	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
TV	254	167.606,01
Face	7	46.800
FTV	87	35.390,16
HAYAT	141	47.455,2
PINKBH	7	30.343,95
TV1	12	7.616,7

DNS

Za DNS su zabilježene ukupno 294 komercijalne objave ukupne vrijednosti 284.762,01 KM.

POLITIČKA PARTIJA	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
DNS	294	284.762,088

PRINT	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
PRINT	34	20.100,6
Press	34	20.100,6

TV	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
TV	260	264.661,488
ATV	86	114.931,908
BN	174	149.729,58

KOALICIJA DOMOVINA

Zabilježene su ukupno 74 komercijalne objave na TV stanicama ukupne vrijednosti 42.335,28 KM.

POLITIČKA PARTIJA	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
DOMOVINA	74	42.335,28
TV	74	42.335,28
ATV	34	12.371,58
BN	16	13.478,4
RTRS	24	16.485,3

HDZ

Za HDZ BiH su zabilježene ukupno 2 komercijalne objave ukupne vrijednosti 5.068,44 KM.

POLITIČKA PARTIJA	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
HDZ	2	5.068,44
PRINT	2	5.068,44
Večernji list	2	5.068,44

PDP

Za PDP je zabilježeno ukupno 155 komercijalnih objava na TV stanicama ukupne vrijednosti 199.098,9 KM.

POLITIČKA PARTIJA	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
PDP	74	199.098,9
TV	155	199.098,9
ATV	53	159.328,26
BN	102	39.770,64

SAVEZ ZA PROMJENE

Za Savez za promjene je zabilježeno ukupno 652 komercijalne objave ukupne vrijednosti 622.460,63 KM.

POLITIČKA PARTIJA	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
SAVEZ ZA PROMENE	652	622.460,631
PRINT	6	2.613
Večernje novosti	6	2.613
TV	646	619.847,631
ATV	225	98.485,101
BN	381	399.039,03
PINKBH	40	122.323,5

SBB

Za Savez za bolju budućnost zabilježene su 342 objave, ukupne vrijednosti 434.144,88 KM.

POLITIČKA PARTIJA	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
SBB	342	434.144,88
PRINT	9	10.132,2
Večernje novosti	9	10.132,2
TV	333	424.012,68
BHT	52	27.027
Face	9	17.461,08
FACETV	5	11.992,5
FTV	44	45.563,31
HAYAT	108	183.989,52
OBN	64	92.394,9
PINKBH	14	29.729,7
TV1	37	15.854,67

SDA

Za Stranku demokratske akcije je u posmatranom periodu zabilježen najveći broj komercijalnih objava – ukupno 1197. Komercijalna vrijednost objava je 707.537,03 KM.

POLITIČKA PARTIJA	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
SDA	1197	707.537,025
PRINT	24	56.453,085
Dani	4	10.530
Dnevni avaz	1	1.673,1
Oslobođenje	14	31.847,985
Slobodna Bosna	3	6.552
Start	2	5.850
TV	1173	651.083,94
BHT	81	57.324,15
Face	21	6.493,5
FACETV	51	28.922,4
FTV	105	53.346,15
HAYAT	409	290.829,24
OBN	108	90.944,1
TV1	283	104.451,75
TVSA	115	18.772,65

SDP

Za SDP je u posmatranom periodu zabilježeno ukupno 935 oglasa komercijalne vrijednosti 322.729,88 KM.

POLITIČKA PARTIJA	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
SDP	935	322.729,875
PRINT	23	23.216,895
Dnevni list	7	4.153,5
Euro Blic	1	1.317,42
Nezavisne novine	2	1.216,8
Oslobođenje	11	14.657,175
Start	2	1.872
TV	912	299.512,98
BHT	96	31.291,65
BN	51	19.094,4
FTV	180	48.241,44
HAYAT	242	45.861,66
OBN	126	97.670,43
PINKBH	24	24.394,5
RTRS	48	9.364,68
TV1	145	23.594,22

SDS

Za SDS je u posmatranom periodu zabilježeno 110 objava ukupne vrijednost 138.613,85 KM.

POLITIČKA PARTIJA	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
SDS	110	138.613,854
PRINT	1	1.740
Večernje novosti	1	1.740
TV	109	136.873,854
ATV	32	19.700,694
BN	75	99.810,36
OBN	2	17.362,8

SNSD

Za SNSD je u posmatranom periodu zabilježeno ukupno 128 objava komercijalne vrijednosti 288.490,94 KM.

POLITIČKA PARTIJA	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
SNSD	128	288.490,94
PRINT	114	73.208,6
Euro Blic	22	19.363,5
Glas Srpske	24	8.845,2
Nezavisne novine	23	9.278,1
Press	41	31.590
Večernje novosti	4	4.131,8
TV	14	215.282,34
ATV	8	106.659,54
OBN	4	36.270
RTRS	2	72.352,8

SNSD-DNS

Za SNSD-DNS je u posmatranom periodu zabilježeno ukupno 320 objava komercijalne vrijednosti 366.847,42 KM.

POLITIČKA PARTIJA	BROJ OBJAVA	KOMERCIJALNA VRIJEDNOST
SNSD-DNS	320	366.847,416
PRINT	17	10.085,4
Euro Blic	6	5.054,4
Glas Srpske	4	1.404
Nezavisne novine	4	1.521
Press	3	2.106
TV	303	356.762,016
ATV	116	99.077,706
PINKBH	47	83.947,5
RTRS	140	173.736,81

UKUPNI TROŠKOVI PO STRANKAMA

POLITIČKA PARTIJA	BROJ OBJAVA	CIJENA	PRIPREMA	UKUPNO
DF	267	181.967,76	35.626	217.594
DNS	294	284.762	65.929	350.691
Domovina	74	42.335,28	N/A	42.335,28
PDP	155	199.099	17.550	216.649
Savez za promjene	652	622.461	152.627	775.088
SBB	342	434.145	58.500	492.645
SDA	1197	707.537	153.153	860.690
SDP	935	322.730	83.756,5	406.486,5
SDS	110	138.614	46.800	185.414
SDS-PDP	1	105	11.700	11.805
SNSD	128	288.491	19.130	307.621
SNSD-DNS	320	366.847	194.053	560.900
HDZ BIH	2	5.068,44	526.5	5.595
UKUPNO				4.433.531,5

Rezultati monitoringa pokazali su da je ovih deset političkih stranaka tokom kampanje, samo na zakup prostora u elektronskim i štampanim medijima (10 TV stanica i 9 štampanih izdanja), utrošilo oko 3.600.000 KM. Kada se na ovo dodaju iznosi izdvojeni za pripremu oglasa, ukupni troškovi oglašavanja u ovim medijima iznose oko 4,5 miliona KM. U ovaj iznos nisu uračunati zakupljeni termini u medijima, kao što su emisije ili emitovanje predizbornih skupova, kojih je bilo veoma mnogo, ali medijske kuće nisu obilježavale ove zakupljene termine, zbog čega se gubi granica između reklame i redovnog programa TV kuća.

Kada se uporede pojedinačne stranke, iznosi ukazuju na to da su najviše na ovaj vid oglašavanja utrošile Stranka demokratske akcije (SDA), oko 860.700, SNSD koji je kada se zbroje reklame ove stranke i oglašavanje koalicije SNSD-DNS, utrošio gotovo 870.000, te Savez za promjene sa troškom oko 775.000 KM. Tu su i Savez za bolju budućnost (SBB) sa procijenjenim troškovima oglašavanja u elektronskim i štampanim medijima od oko 493.000, Socijal-demokratska partija BiH (SDP) sa oko 406.500 KM, DNS sa oko 350.500, te Demokratska fronta sa oko 220.000 KM. Zanimljivo je da Narodna stranka radom za boljitak koja je bila obuhvaćena monitoringom, nije imala oglašavanja na pokrivenim medijskim kućama, te da je HDZ BiH imao zabilježene samo dvije objave oglasa.

TI BiH je izvršio i okvirnu procjenu utroška oglašavanja na bilbordima, na osnovu cjenovnika agencija, te došao do okvirnog iznosa od minimum 3.000.000 KM zbirno za političke stranke, te tako ukupan iznos pokrivenog

oglašavanja iznosi 7,5 miliona KM.

Neophodno je napomenuti da ovdje nisu uključene sve medijske kuće, kao ni svi vidovi oglašavanja. Kada bi se zbrojili troškovi predizbornih skupova, plakati, leci, internet oglašavanje, autobusi, itd., procijenjeni troškovi bi bili višestruko veći.

PRIJAVLJENI UKUPNI TROŠKOVI KAMPANJE PO STRANKAMA

Socijaldemokratska partija (SDP) sa 1.338.114,01 KM prijavila je najveće ukupne ostvarene troškove kampanje za Opšte izbore 2014. godine. Slijedi Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD), koji je prema dostavljenoj prijavi CIK BiH za troškove kampanje potrošio 1.253.448,05 KM. Stranka demokratske akcije (SDA) navela je troškove izborne kampanje od 915.083,72 KM, a Savez za bolju budućnost (SBB) dostavio je izvještaj da je za kampanju potrošio 854.921,24 KM.

Srpska demokratska stranka (SDS) prijavila je troškove od 765.560,10 KM, Hrvatska demokratska zajednica (HDZ) BiH 500.233,76 KM, Demokratska fronta (DF) 450.708 KM, Partija demokratskog progresa (PDP) 442.913,30 KM, Narodna stranka Radom za boljitak (NSRB) 200.099,33 KM, a Demokratski narodni savez (DNS) 169.692,99 KM.⁷

Prema izvještaju CIK-a BiH, pomenutih deset političkih stranaka koje su analizirane utrošile su 6.890.774,2 KM, odnosno 79,83 posto ukupno prijavljenih troškova 51 političke stranke.

Međutim, komparativna analiza pokazuje da su troškovi kampanje pojedinih političkih partija u konstantnom porastu, i to u velikim iznosima.

Utrošena sredstva za kampanju SNSD-a u periodu 2006.-2014. godina narasla su za čak 664.554,38 KM. Najveće povećanje SNSD je imao u izbornom ciklusu 2010. godine kada su troškovi izborne kampanje narasli za 586.598,28 KM u odnosu na 2006. godinu. Tada je, 2010. godine, SNSD za kampanju utrošio 1.175.491,94 KM, u odnosu na 588.893,66 KM koliko je bilo 2006. godine. Na opštim izborima 2014. godine SNSD je iskazao veće troškove izborne kampanje, i to za 77.956,10 KM u odnosu na 2010. godinu. Utrošena sredstva za kampanju SDP-a BiH u periodu 2006.-2014. godina veća su za ukupno 571.516,51 KM. Najveće povećanje troškova SDP je iskazao na Opštim izborima 2010. godine kada su troškovi narasli za čak 590.414,60 KM u odnosu na one 2006. godinu. Na opštim izborima 2010. godine SDP je za troškove kampanje potrošio 1.357.012,10 KM, dok je to 2006. godine bilo 766.597,55 KM. Do manjeg pada troškova, za 18.898,09 KM, došlo je na Opštim izborima 2014. godine u odnosu na one od prije četiri godine. Rast izdvajanja za troškove kampanje zabilježeni su i kod SBB-a, i to za ukupno 154.243,46 KM (period 2010.-2014. godina). SBB je prije četiri godine, na Opštim izborima 2010. godine, za troškove kampanje utrošio 700.677,78 KM. SBB nije učestvovao na Opštim izborima 2006. godine tako da za period 2006.-2010. godine nije bilo moguće napraviti uporedbu.

Rast troškova kampanje za period 2006.-2014. godina povećan je i kod HDZ-a BiH, za ukupno 39.524,47 KM. Prijavljeni troškovi kampanje HDZ-a BiH u 2010. godini iznosili su 591.326,51 KM i bili su veći za 130.617,52 KM u odnosu na 2006. (tada utrošeno 460.708,99 KM). Ova stranka prijavila je pad troškova kampanje 2014. za 91.093,05 KM u odnosu na prije četiri godine.

SDS ima rast troškova kampanje za 22.762,10 KM promatrano u odnosu na period 2006.-2014. godina. SDS je 2014. godine prijavio troškove kampanje koji su bili veći za 388.059,83 KM u odnosu na 2010. godinu, kada su iznosili 377.500,27 KM. Troškovi kampanje 2010. godine bili su manji za 365.297,73 KM u odnosu na kampanju 2006. godine – prijavljeno je tada 742.798 KM.

Ukupan rast troškova za period 2006.-2014. godina DNS-a iznosili su 14.199,99 KM. DNS je na opštim izborima 2010. godine iskazao troškove kampanje u iznosu 264.991,44 KM, što je bilo za 109.498,44 KM više nego 2006. godine (troškovi iznosili 155.493 KM). U posljednjem izvještaju DNS je iskazao troškove kampanje koji su manji za 95.298,45 KM u odnosu na one od prije četiri godine.

Komparativnu analizu troškova za DF nije moguće napraviti s obzirom na to da se radi o političkoj partiji koja je prvi put učestvovala na opštim izborima 2014. godine.

Troškovi kampanje PDP-a u odnosu na period 2006.-2014. godina manji su za 40.709,17 KM. PDP je na izborima 2014. prijavio manje troškove kampanje za 102.576,07 KM u odnosu na 2010. koji su iznosili 545.489,37 KM. Troškovi kampanje PDP-a u vrijeme opštih izbora 2010. bili su za 61.866,90 KM veći od onih prikazanih 2006., koji su iznosili 483.622,47 KM.

Samo dvije od deset stranaka koje su bile predmet analize imaju konstantan pad prijavljenih troškova izborne kampanje.

Ukupan pad troškova kampanje SDA u periodu 2006.-2014. iznosio je 305.752,99 KM. SDA je na izborima 2010. godine prijavila ukupne troškove od 977.471,41 KM, koji su za 243.365,30 KM bili manji u odnosu na one 2006. kada je

⁷ Pregled strukture troškova izborne kampanje – opšti izbori 2014, Centralna izborna komisija BiH

⁸ Usporedni pregled troškova izborne kampanje u periodu 2006. do 2014. godine, Centralna izborna komisija BiH

stranka za te namjene utrošila 1.220.836,79 KM. Komparativna analiza pokazuje i da je SDA na Opštim izborima 2014. godine prijavila manje troškove kampanje za 62.387,69 KM u odnosu na one 2010. godine.

I NSRB je prikazala troškove kampanje koji su za period 2006.-2014. godina manji za čak 981.790,38 KM. NSRB je navela kako je na opštim izborima 2010. godine za troškove

kampanje utrošila 300.740,51 KM, odnosno 881.149,20 KM manje u odnosu na 2006. godinu (tada su troškovi iznosili 1.181.889,79 KM). NSRB je prijavila i manje troškove kampanje 2014. i to za 100.641,18 KM u odnosu na 2010.⁸

Kod deset stranaka koje su bile predmet analize za period 2006.-2014. godina zabilježen je ukupan rast troškova izborne kampanje od 138.566,13 KM.

POREĐENJE PRIJAVLJENIH TROŠKOVA IZBORNE KAMPANJE SA NALAZIMA MONITORINGA TI BIH

Centralnoj izbornoj komisiji Bosne i Hercegovine je troškove izborne kampanje nakon opštih izbora 2014. prijavila 51 od 65 političkih stranaka koje su učestvovala na izborima. Ukupni maksimalno dozvoljeni iznos za finansiranje troškova predizborne kampanje tih stranaka iznosio je 54.370.031,43 KM.

Ukupno ostvareni troškovi predizborne kampanje, prema izvještaju koji su političke stranke dostavile CIK-u BiH, iznosili su 8.632.256,35 KM ili 15,87 posto od predviđenog i odobrenog ukupnog iznosa.⁹

Struktura troškova predizborne kampanje takva je da su ukupno troškovi, odnosno sredstva utrošena tokom predizborne kampanje, podijeljeni na:

- troškove štampanja plakata,
- troškove plakatiranja,
- troškove štampanja predizbornih oglasa, proglaša, saopštenja i sl. u javnim glasilima,
- troškove organizacije i održavanja predizbornih skupova,
- troškove štampanja umnožavanja i slanja predizbornog materijala i
- ostale troškove propagande.

Političke stranke ukupno su za troškove štampanja plakata utrošile 1.162.734,38 KM, za troškove plakatiranja 1.008.647,78 KM, za troškove štampanja predizbornih oglasa, proglaša, saopštenja i sl. u javnim glasilima 3.036.364,45 KM, za troškove organizacije i održavanja predizbornih skupova 897.621,98 KM, za troškove štampanja, umnožavanja i slanja predizbornog materijala 758.362,94 KM i za ostale propagandne troškove 1.768.524,82 KM.

Kao što se vidi iz priloženog, najveći udio u ukupnom iznosu sredstava utrošenih u troškove predizborne kampanje čine "troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglaša,

saopštenja i sl. u javnim glasilima", odnosno 35,17 posto u ukupnim troškovima.

Najmanje sredstava stranke su potrošile na "štampanje, umnožavanje i slanje predizbornog materijala" – 8,78 posto. Sudeći prema izvještajima koje su CIK BiH dostavile političke stranke, u predizbornim aktivnostima među najmanjim stavkama je bilo "organizovanje predizbornih skupova" čiji troškovi čine tek 10,39 posto ukupno prijavljenih troškova predizborne kampanje.

Posmatrano na primjeru 10 političkih stranaka koje su predmet analize TI BiH, najveći maksimalno dozvoljeni iznos za finansiranje troškova predizborne kampanje imala je Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine (SDP) – 3.353.474,60 KM, Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) – 2.080.095,70 KM i Stranka demokratske akcije (SDA) – 2.722.501,24 KM. Slijede: Savez za bolju budućnost (SBB) – 2.330.706,64 KM, Srpska demokratska stranka (SDS) – 1.246.931,10 KM, Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ BiH) – 1.169.751,44 KM, Demokratska fronta (DF) – 2.961.074,44 KM, Partija demokratskog progresa (PDP) – 623.482,50 KM, Narodna stranka Radom za boljitak (NSRB) 1.624.703 KM i Demokratski narodni savez (DNS) – 602.533,80 KM.

Najveće ukupno ostvarene troškove predizborne kampanje po izvještaju CIK-a BiH ostvarili su SDP – 1.338.114,01 KM, SNSD – 1.253.448,05 KM, SDA – 915.083 KM, zatim SBB – 854.921 KM, SDS – 765.560 KM, HDZ BiH – 500.233, DF – 450.708, PDP – 442.913, NSRB – 200.099 KM, DNS – 169.692 KM.¹⁰

⁹ Pregled strukture troškova izborne kampanje – Opšti izbori 2014., Centralna izborna komisija BiH

Deset analiziranih stranaka ostvarile su najveći udio u ukupno ostvarenim troškovima predizborne kampanje za Opšte izbore u BiH 2014. godine – 79,83%.

U ukupnim troškovima organizacije i održavanja predizbornih skupova, troškovi pomenutih deset stranaka čine 731.881,29 KM, odnosno 81,53%.

U ukupnim ostalim troškovima propagande pomenute stranke potrošile su 1.247.567,3 KM, odnosno 70,54%.

STRUKTURA TROŠKOVA IZBORNE KAMPANJE (KOMPLETNA) PREMA OBRASCU CIK-A ZA 10 ANALIZIRANIH STRANAKA¹¹

BR.	STRANKA	UKUPNI TROŠKOVI KAMPANJE	TROŠKOVI ŠTAMPANJA PLAKATA	TROŠKOVI PLAKATIRANJA	TROŠKOVI ŠTAMPANJA PREDIZBORNIM OGLASA, PROGLASA, SAOPŠTENJA I SL. U JAVNIM GLASILIMA	TROŠKOVI ORGANIZACIJE I ODRŽAVANJA PREDIZBORNIM SKUPOVA	TROŠKOVI ŠTAMPANJA, UMNOŽAVANJA I SLANJA PREDIZBORNOM MATERIJALA BIRAČIMA	OSTALI TROŠKOVI PROPAGANDE
1	SDP BiH	1.338.114,01	61.769,98	0,00	716.988,77	184.735,08	107.531,99	267.088,19
2	SNSD	1.253.448,05	128.976,84	329.823,56	557.526,46	31.478,14	0,00	205.643,05
3	SDA	915.083,72	224.883,36	11.441,35	357.075,95	105.878,43	95.086,91	120.717,72
4	SBB	854.921,24	241.181,52	0,00	300.476,68	72.754,63	215.508,37	25.000,04
5	SDS	765.560,10	9.771,56	103.358,73	421.662,67	42.208,11	9.983,28	178.575,75
6	HDZ BIH	500.233,76	32.777,73	156.145,16	36.526,60	209.584,57	5.326,01	59.873,69
7	DF	450.708,00	30.633,00	131.783,00	10.321,00	18.750,00	19.342,00	239.879,00
8	PDP	442.913,30	54.166,52	80.464,89	221.719,84	14.528,31	41.675,32	30.358,42
9	NSRZB	200.099,33	10.208,25	0,00	270,00	27.234,49	53.430,10	108.956,49
10	DNS	169.692,99	6.335,55	31.037,00	83.959,58	12.156,15	24.729,53	11.475,18

¹⁰ Pregled strukture troškova izborne kampanje – Opšti izbori 2014., Centralna izborna komisija BiH

¹¹ Pregled strukture troškova izborne kampanje – Opšti izbori 2014., Centralna izborna komisija BiH

Samim pregledom priloženih podataka i prijavljenim troškovima vidljive su nelogičnosti u prijavljivanju troškova pojedinih stranaka.

SDP je za troškove štampanja plakata prijavio 61.769,98 KM, a za plakatiranje nula KM. S druge strane, SNSD nije ništa potrošio za troškove štampanja, umnožavanja i slanja predizbornog materijala, dok je za troškove štampanja plakata 128.976,84 KM, a za plakatiranje 309.823,56 KM, što je više nego dvostruko veći iznos u odnosu na troškove samih plakata. Kada se ovo uporedi sa SDA, koja je za troškove štampanja plakata prijavila gotovo 20 puta veći iznos, nego za plakatiranje, jasna je nekonzistentnost u prijavljenim troškovima među različitim strankama.

SBB se takođe ističe po tome što za troškove štampanja plakata utrošio 241.181,52 KM, za troškove plakatiranja nula KM. SDS je, kao i SNSD prijavio mnogo veći iznos za troškove plakatiranja, nego štampanja plakata - 103.358,73 KM u poređenju sa 9.771,56 KM.

Kada je u pitanju HDZ BiH, kod ove stranke se najviše ističu troškovi organizacije predizbornih skupova - 209.584,57 KM - koji su mnogo veći u odnosu na ostale stavke.

Prijavljeni troškovi DF se ističu po tome što je stavka „ostali troškovi kampanje“ - 239.879 KM - višestruko veća od ostalih stavki, pa je samim tim preglednost troškova još manja i ne dozvoljava uvid u stvarne troškove ostalih stavki. Zanimljiv je i finansijski izvještaj NSRB, koja je za troškove štampanja predizbornih oglasa, proglašenja, sapštenja i sl. u javnim glasilima prijavila samo 270 KM, iako je kod većine ostalih stranaka ova stavka najveća. S druge strane, najveći prijavljeni iznos je za ostale troškove propagande 108.956,49 KM, pa je kao i u slučaju DF, preglednost smanjena.

Kao što je vidljivo iz navedenih podataka, političke stranke su veoma različito raspoređivale troškove predizborne kampanje, što može ukazivati na različito vođenje kampanje, ciljeve, vrste promocije itd, ali ovakav raspored može biti i posljedica prilično nejasno postavljenog obrasca za prijavu troškova i neujednačenog definisanja i razumijevanja pojedinih stavki.

U prilog ovome ide i stavka koja se zove „ostali troškovi propagande“ na koju je u predizbornoj kampanji najviše prijavljenih utrošenih sredstava izdvojio NSRB - 54,45 posto i DF - 53,22 posto, zatim SDP 19,96 posto, SNSD 16,4 posto, SDA 13,19 posto, SBB 2,92 posto, SDS 23,32 posto, HDZ BiH 11,96 posto, PDP 6,85 i DNS 6,76 posto.

PREDIZBORNI SKUPOVI PO VEOMA NISKOJ CIJENI

Kao što je već pomenuto, deset stranaka koje su bile predmet analize TI BiH prijavilo je da je u toku predizborne kampanje za troškove organizacije i održavanja predizbornih skupova utrošilo 791.111,34 KM.

POLITIČKA PARTIJA	BROJ PREDIZBORNIH SKUPOVA	TROŠKOVI ODRŽAVANJA SKUPOVA	PROSJEK TROŠKOVA PO ODRŽANOM SKUPU
DF	53	18.750	353,77
SNSD	50	31.478,14	629,56
DNS	45	83.959,58	1.865,77
SDP	41	184.735,08	4.505,73
SBB	38	72.754,63	1.914,60
SDA	29	105.878,43	3.650,99
HDZ BIH	26	209.584,57	8.060,95
PDP	16	14.528,31	908,02
SDS	15	42.208,11	2.813,87
NSRB	14	27.234,49	1.945,30
UKUPNO	327	791.111	2.419,30

Od predizbornih skupova održanih od 12. septembra do 11. oktobra 2014. godine, uoči Opštih izbora, analiza TI BiH je pokazala da je DF održao 53, a SNSD 50, slijede DNS sa 45, SDP sa 41, SBB sa 38, SDA sa 29, HDZ BiH sa 26, PDP sa 16, SDS sa 15, NSRB sa 14.

Upoređujući sa brojem održanih skupova, spornim prikazanim troškovima posebno se mogu smatrati oni koje su prijavili Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) i Demokratska fronta (DF), stranke sa najviše održanih predizbornih skupova (DF -53, SNSD-50).

U odnosu na prijavljena ukupno utrošena sredstva u predizbornoj kampanji, SNSD je za trošak organizacije i održavanja predizbornih skupova utrošio 2,51 posto (31.478,14 KM), mada je prema analizi predizbornih skupova koju je proveo TI BiH, ova stranka održala 50 centralnih predizbornih skupova.

DF je u odnosu na ukupno prijavljena utrošena sredstva u kampanji, na predizborne skupove utrošio 4,16 posto sredstava (18.750 KM), a održao je 53 centralna predizborna skupa.

U odnosu na ukupno prijavljena sredstva utrošena u kampanji, za troškove organizacije i održavanja predizbornih skupova SDP je potrošio 13,8 posto, SBB 8,51 posto, SDA 11,57 posto, HDZ BiH 15,66 posto, PDP 3,2 posto, SDS 5,51 posto, NSRB 13,61 posto i DNS 7,16 posto.

Pojedinačno, poredeći stranke međusobno, HDZ BiH prijavio je da je na predizborne skupove utrošio najviše – 209.584,57 KM. Kako je TI BiH evidentirao da je HDZ BiH imao ukupno 26 centralnih skupova i aktivnosti, od čega su na 12 organizovani popratni sadržaji – koncerti, nastupi, posjete, polaganje cvijeća – izračun pokazuje kako je po skupu prosječno trošio po 8.060,95 KM.

SDP je za troškove organizacije i održavanja predizbornih skupova utrošio 184.735,08 KM. S obzirom na to da je SDP imao 41 centralni skup i aktivnosti, od čega su 3 bila sa popratnim sadržajima, ta partija je po skupu u prosjeku trošila 4.505,73 KM.

SDA je za troškove predizbornih skupova prijavila da je utrošila 105.878,43 KM. Imala je 29 centralnih skupova i aktivnosti, od čega je 11 iskorišteno za prateće sadržaje: organizovanje podjela članskih karata, druženja uz kafu i baklavu, susrete i posjete predstavnicima boračke populacije, pa se dođe do podatka da je po skupu u prosjeku trošila 3.650,99 KM.

DNS je prikazao kako je utrošio 83.959,58 KM za troškove organizacije i održavanja predizbornih skupova, ili u prosjeku 1.865,77 KM po održanom skupu. DNS je imao 45 centralnih skupova i aktivnosti, od čega je 11 bilo sa popratnim sadržajima: koncertima, posjetama, obilascima, susretima, itd.

SBB je prijavio da je za troškove predizbornih skupova utrošio iznos od 72.754,63 KM ili u prosjeku 1.914,60 KM po skupu. SBB je imao 38 centralnih skupova i aktivnosti, od čega je na 5 bilo pratećih manifestacija.

SDS je prijavio da je za predizborne skupove utrošio 42.208,11 KM. SDS je imao 15 centralnih skupova i aktivnosti, dio je organizovan u okviru sastava Saveza za promjene, a na 3 su organizovani dodatni sadržaji: uručenje članskih karata, posjete, šetnje, itd. Po skupu je u prosjeku potrošeno 2.813,87 KM.

SNSD je prijavio da je za organizaciju i održavanje predizbornih skupova utrošio 31.478,14 KM. Prema ranijoj analizi TI BiH, SNSD je imao 50 centralnih skupova i aktivnosti, od čega pet sa popratnim sadržajima: gostovanja, otvaranja spomenika, kao i veliki broj njih u javnim ustanovama i objektima, školama, sportskim salama. Tako slijedi da je u prosjeku po jednom skupu SNSD trošio samo 629,56 KM. NSRB je prijavio da je za predizborne skupove potrošeno 27.234,49 KM. Stranka je po održanom skupu u prosjeku trošila 1.945,30 KM. Naime, NSRB je imao 14 centralnih skupova i aktivnosti, od kojih su na čak 8 organizirani popratni sadržaji: koncerti, potpisivanje peticija, posjete institucijama i grobljima. Plavi autobus – vozio je kroz Sarajevo, Mostar, Počitelj, Zenica, Tuzla, a koncerti Crvene jabuke održani su u Bihaću, Travniku, Bosanskoj Krupi, Jajcu.

Prijavljeni troškovi DF za organizaciju i održavanje predizbornih skupova iznose 18.750 KM. DF je imao ukupno 53 centralna skupa i aktivnosti, od čega je na 6 bilo popratnih sadržaja održanih u javnim ustanovama i institucijama. Slijedi da je u prosjeku po održanom skupu utrošeno svega 353,77 KM.

Najmanje novaca od analiziranih stranaka za troškove organizacije i održavanja predizbornih skupova prijavio je PDP – 14.528,31 KM, a održao je 16 centralnih skupova i aktivnosti, a dodatni dio i u organizaciji Saveza za promjene. Na osnovu broja skupova, dolazi se do podatka da je po svakom utrošio u prosjeku 908,02 KM.

Iz analiziranih podataka je vidljivo, da su iznosi koje su stranke prijavile pod stavkom predviđenom za troškove predizbornih skupova – ukupni prosjek za sve stranke po skupu je 2.419,30 KM – izrazito niski, uzmu li se u obzir svi potencijalni troškovi organizacije jednog skupa, kao što su: zakup sale, troškovi prevoza stranačkih pristalica, hrana i piće koji se najčešće služe na skupovima, zakup sale ili prostora, honorari izvođača koji nastupaju na skupovima, i sl.

(DJELIMIČNA) UPOREDNA ANALIZA TROŠKOVA OGLAŠAVANJA U MEDIJIMA

S obzirom na to da je TI BiH tokom kampanje vršio samo monitoring oglašavanja stranaka u medijima u elektronskim i štampanim medijima, što ne postoji kao zasebna stavka u obrascu za prijavu troškova kampanje, ovdje će biti upoređeni nalazi ovog monitoringa sa stavkom *troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglaša, saopštenja i sl. u javnim glasilima*, imajući u vidu da se ova stavka jedina može tumačiti kao kupovina oglašivačkog prostora, te činjenicu da je ovo za većinu stranaka najveća prijavljena stavka i da oglašavanje u medijima i jeste najskuplja stavka u kampanji.

Prema analizi TI-ja deset posmatranih političkih stranaka u predizbornoj kampanji je na plaćene oglase u medijima utrošilo (s PDV-om) 3.594.162,39 KM.¹² Ovdje nisu uzeti u obzir procijenjeni troškovi pripreme oglasa, s obzirom na to da nije logično da ovo bude svrstano pod istu stavku *troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglaša, saopštenja i sl. u javnim glasilima*.

Ukupno je 51 politička stranka CIK-u prijavila na stavki *troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglaša, saopštenja i sl. u javnim glasilima* iznos od 3.036.364,45 KM. Od toga pomenutih deset stranaka na ovoj stavci ukupno su prijavile 2.706.527,2 KM, odnosno 89,13 posto.¹³

U odnosu na procjenu TI-ja BiH, sve stranke koje su prijavile predizborne troškove (njih 51) potrošile su na oglašavanje u medijima (odnosno troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglaša, saopštenja i sl. u javnim glasilima) manje 557.797,9 KM.

Posmatrano u odnosu na 10 analiziranih stranaka one su u okviru ove stavke prijavile troškove manje za 887.634,8 KM u odnosu na procijenjeni iznos po analizi TI BiH.

SDP je prema izvještaju koji je podnio CIK, na stavci *troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglaša, saopštenja i sl. u javnim glasilima* imao trošak od 716.988,77 KM, što je više za 394.258 od procjene TI BiH.

SNSD je na pomenutoj stavci troškova prijavio 557.526,46 KM, što je za 269.035,52 KM više od procjene TI BiH za oglašavanje u medijima tokom predizborne kampanje. Međutim, u analizi TI BiH zabilježeno je da je SNSD zajedno sa DNS-om imao trošak za oglašavanje u medijima u iznosu 366.847,42 KM.

SDA je na pomenutoj stavci troškova CIK-u prijavila 357.075,95 KM što je manje za 350.461,07 KM u odnosu na

procjenu oglašavanja ove stranke koju je napravio TI BiH. Ova stranka je po toj procjeni imala najviše objava u posmatranoj predizbornoj kampanji (1.197) od svih stranaka uzetih kao uzorak za analizu.

SBB je u stavci *troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglaša, saopštenja i sl. u javnim glasilima* prijavio 300.476,68 KM što je manje za 133.668,2 KM u odnosu na procjenu TI BiH.

SDS je u pojedinačnom oglašavanju na pomenutoj stavci troškova CIK-u prijavio 421.662,67 KM, što je više za 283.008,82 KM u odnosu na procjenu TI-ja. No, mora se uzeti u obzir da je SDS imao troškove oglašavanja u medijima i u koaliciji Savez za promjene koja je na oglašavanje utrošila po procjeni TI BiH 622.460,63 KM.

Isti je slučaj sa PDP-om, koji je u pomenutoj stavci CIK-u prijavio trošak veći od procjene TI BiH-a, ali je takođe imala oglase u okviru Saveza za promjene.

Upravo se u okviru koalicija koje zajedno istupaju tokom kampanje javlja problem u praćenju troškova kampanje, s obzirom na to da stranke pojedinačno vode svoje kampanje, a uporedo i kampanju koalicije, te ostaje nejasno da li su prijavljeni svi troškovi kampanje koalicije, te kolike su troškove oglašavanja koalicije snosile stranke pojedinačno.

HDZ BiH je na pomenutoj stavci *troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglaša, saopštenja i sl. u javnim glasilima* CIK-u prijavio iznos od 36.526,60 KM što je više za 31.458,16 KM u odnosu na procjenu TI BiH, usljed ograničenog uzorka medija koje je TI BiH pokrивao u okviru monitoringa.

DF je na pomenutoj stavci CIK-u prijavio trošak od 10.321 KM što je manje za čak 171.646,76 od procjene TI BiH, ali takođe bi trebalo uzeti u obzir da su u finansijskom izvještaju DF „ostali troškovi kampanje“ daleko veći od ove stavke, te objašnjenje može biti u tome da je ova stranka ovu vrstu troškova svrstala u „ostale“.

¹² Transparency International BiH: Monitoring – oglašavanje političkih stranaka u predizbornoj kampanji za period 12.09. - 12.10. 2014.

¹³ Pregled strukture troškova izborne kampanje – opšti izbori 2014., Centralna izborna komisija BiH

NSRB je na stavci troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglaša, saopštenja i sl. u javnim glasilima prijavio samo 270 KM.

DNS je na pomenutoj stavci CIK-u prijavio 83.959,58 KM što je manje za čak 200.802,5 KM od procjene TI BiH. Takođe, ova stranka je imala trošak oglašavanja u medijima, po istoj procjeni TI BiH, zajedno sa SNSD-om u iznosu 366.847,42 KM.

STRUKTURA FINANSIRANJA IZBORNE KAMPANJE

Deset stranaka koje su bile predmet analize u toku predizborne kampanje ostvarile su prihode u iznosu od 11.952.875 KM ili 77,5% ukupnog iznosa (sve stranke imale ukupne prihode od 15.423.617,59 KM).

Najveće prihode imao je SDP 2.786.613,45 KM, SDA 2.775.554,07 KM, SNSD 1.440.394,11 KM, SDS 1.437.580,32 KM, HDZ BiH 1.227.124,04 KM, SBB 900.786,01 KM, NSRB 461.095,20 KM, DNS 389.587,01 KM, PDP 356.596,81 KM, a DF 177.546 KM.¹⁴

Gledano po prihodima, strankama koje su bile predmet analize od ukupno izvojenih 10.029.012,87 KM iz budžeta u vrijeme izborne kampanje doznačeno je 7.673.533 KM što je 76,51 posto ukupnog iznosa.

Istovremeno, analiza pokazuje da je SDS od ukupnog prihoda u izbornoj kampanji, čak 835.990,90 KM ostvario van budžeta ili 58,15 posto.

Jedino je DF imao 100 posto prihoda koji su dolazili van budžeta u izbornoj kampanji, i to u iznosu od 177.546 KM. Prihodi van budžeta SDA iznosili su 1.148.210,70 KM, što je 41,37% ukupnih prihoda koje je stranka ostvarila u izbornoj kampanji.

Visok vanbudžetski prihod u izbornoj kampanji imao je i SDP. Ova partija je tako prihodovala 1.087.167,60 KM koje nisu iz budžeta, što je činilo 39,01% ukupnih prihoda. Vanbudžetski prihodi SNSD-a u izbornoj kampanji bili su 428.451,50 KM, odnosno 29,75% ukupno ostvarenih prihoda stranke u tom periodu.

Istovremeno, HDZ BiH je imao 309.139,60 KM priliva sredstava koja nisu bila budžetska, što je činilo 25,19% od ukupno ostvarenih prihoda stranke u izbornoj kampanji. Vanbudžetski prihodi DNS-a iznosili su 72.383,50 KM, odnosno 18,58% ukupnih prihoda koje je ta stranka ostvarila u toku izborne kampanje.

SBB je u izbornoj kampanji ostvario 120.936,12 KM vanbudžetskih prihoda, što je iznosilo 13,43% od ukupno ostvarenih u tom periodu.

Najmanje prihoda ostvarenih mimo budžeta imali su NSRB i PDP. Tako je 40.775,42 KM prihoda mimo budžeta NSRB-a činilo 8,84% ukupno ostvarenih u izbornoj kampanji, dok je iznos od 28.737,17 KM koje je PDP prikupio van budžeta činio 8,06% ukupno ostvarenih prihoda ove partije u izbornoj kampanji.

Najviše sredstava koje su stranke ostvarile van budžeta u izbornoj kampanji činili su prilozi fizičkih lica.

Deset stranaka koje su bile predmet analize ostvarile su priloge fizičkih lica u iznosu od čak 2.170.915,28 KM ili 73,88 posto od ukupno doznačenih (2.938.240,11 KM). Pojedinačno najviše priloga fizičkih lica imala je SDA i to čak 855.572,04 KM, SDS 469.559,03 KM, SNSD 277.117,39 KM, HDZ BiH 195.531,22 KM, a SDP 112.210,50 KM.

Prilozi fizičkih lica za SBB iznosili su 83.975,23 KM, DF 82.960 KM, NSRB 39.415 KM, DNS 35.060 KM, a PDP 19.514,87 KM.¹⁵

Značajna stavka u prihodima političkih stranaka u toku izborne kampanje bila je i ona od priloga pravnih lica – 825.454,16 KM.

Stranke koje su bile predmet analize ostvarile su na ovaj način iznos od 652.885 KM ili 79,09% udjela prihoda od fizičkih lica u ukupnom iznosu za sve stranke.

Pojedinačno, najveće prihode pravnih lica imali su SDP – 224.140 KM, SDS 148.890 KM, te SDA 136.850 KM.

Prihodi od priloga pravnih lica HDZ-a BiH iznosili su 75.200 KM, DF-a 31.300 KM, SBB-a 19.450 KM, DNS 11.805 KM, PDP 2.950 KM, SNSD 2.300 KM, dok NSRB nije prijavio prihode po ovoj osnovi.

¹⁴ Pregled izvora finansiranja u periodu izborne kampanje – opšti izbori 2014., Centralna izborna komisija BiH

¹⁵ Pregled izvora finansiranja u periodu izborne kampanje – opšti izbori 2014., Centralna izborna komisija BiH

Političke partije su prijavile da su u toku izborne kampanje ostvarile prihode od članarine u iznosu od 967.180,26 KM, od čega na stranke koje su bile predmet analize otpada 875.797,10 KM ili čak 90,55%.

Najveće prihode po tom osnovu prijavio je SDP i to 432.196,65 KM, te SNSD 147.983,96 KM i SDS 141.491,13 KM. SDA je prijavila prihod od članarine u visini 46.198,65 KM, DF 37.186 KM, HDZ BiH 27.329,82 KM, DNS 25.382 KM, a najmanje NSRB 1.248 KM i PDP svega 1.070 KM.

Ukupni prihodi od imovine u izbornoj kampanji, oni koji su prijavljeni, iznosili su 363.970,04 KM, od čega na stranke koje su bile predmet analize, svega šest njih, otpada 364.261,32 KM ili 99,92 posto od ukupnog iznosa.

Najveće prihode prijavio je SDP, koji ima i najveću imovinu, naslijeđenu od nekadašnjeg Saveza komunista, u iznosu od 316.845 KM, SDA 26.490 KM. HDZ BiH je naveo prihod od imovine od 11.002,58 K, SDS je prijavio 9.520 KM, NSRB

112,40 KM, dok je SNSD naveo iznos od 0,06 KM. SBB, DNS, PDP i DF naveli su kako nisu imali prihoda od imovine. Stranke su u izbornoj kampanji navele da su ostvarile ostale prihode u iznosu od 169.502,72 KM, od čega na stranke koje su bile predmet analize, svega polovinu njih - pet, otpada 91.849,58 KM ili 54,19 posto od ukupnog iznosa.

Veoma interesanto je da su stranke u izbornoj kampanji navele i prihode od poklona u ukupnom iznosu od 128.936,15 KM. Na stranke koje su bile predmet analize, odnosno njih sedam od deset, otpada iznos od 95.921,51 KM ili 74,39 posto ukupnog iznosa. Najveći pojedinačni iznos kao prihod od poklona prijavio je SDS - 50.000 KM, DF 26.100 KM, te SDA 16.000 KM. SBB je prijavio kako je od poklona prihodovao 1.800 KM, SNSD 1.050,10 KM, PDP 835 KM, a DNS 136,50 KM.

SDP, HDZ BiH i NSRB u dostavljenom izvještaju naveli su kako nisu imali prihoda od poklona.

JAVNE FUNKCIJE I JAVNI SKUPOVI U PREDIZBORNOJ KAMPANJI ZA OPŠTE IZBORE 2014.

Transparency International BiH je tokom kampanje problematizovao i pitanja (zlo)upotrebe javnih funkcija i načina održavanja javnih skupova u predizbornoj kampanji. Razmatran je odnos vodećih elektronskih medija u situacijama kada se nosioci javnih funkcija koriste svojim redovnim aktivnostima radi predizbornog stranačkog promovisanja, sa naglaskom na različite medijske pristupe odnosnoj pojavi.

Fokus je stavljen i na javne skupove političkih subjekata, naročito njihovo održavanje u prostorijama javnih institucija, ali i druge moguće zloupotrebe. Dat je i iscrpan pregled skupova vodećih stranaka, sa podacima o datumu, mjestu održavanja, kao i napomenama koje se odnose na goste i broj posjetilaca ukoliko je on poznat.

U obje analize je potcrtano kako u BiH zakonodavac nije dovoljno sveobuhvatno regulisao predizborno promovisanje, dopuštajući tako upotrebu javnih resursa u stranačke svrhe. Primijetno je kako mnogobrojni primjeri očitih zloupotreba (npr. korištenje javnih institucija za promociju stranke, slanje izbornih poruka sa mjesta redovnih aktivnosti institucija, itd.) nisu regulisane izbornim zakonodavstvom, pa se pitanje mjere i, prevashodno, uvažavanja javnog interesa ostavlja npr. medijima i suviše difuznim medijskim propisima koji su, pak, pretežno upućujućeg karaktera.

Druga analiza ispostavlja kao zahtjev potrebu da se zakonski uredi održavanja javnih skupova političkih subjekata i da im se ne dozvoli upotreba škola, domova kultura i drugih sličnih mjesta. Ističe se i kako ne postoje prikazani podaci o načinu plaćanja zakupa prostorija javnih institucija.

U tom kontekstu, zanimljivo je spomenuti i primjer upotrebe kulturnog centra u postizbornom periodu. Na primjer, u banjalučkom Kulturnom centru Banski dvor, kao instituciji od naročitog kulturnog značaja, održan je skup predstavnika političkih stranaka koje sačinjavaju vladajuću koaliciju u RS. Postavlja se pitanje da li je umjesno da se stranačko-politički skupovi uopšte održavaju u institucijama kao što je Banski dvor, ako se uzme u obzir kulturni program i osnovna orijentacija centra, te da li bi i drugi građani i organizacije imali pravo na održanje svojih skupova pod jednakim uslovima?

Uputno bi bilo jasno zakonski regulisati postavljena pitanja, ali i insistirati da se svi podaci iz predizborne kampanje učine dostupnim najširoj javnosti na najlakši mogući način kako bismo imali uvid u mehanizme stvaranja većinske političke volje, interese i stvarne intencije svih političkih subjekata što je osnovni cilj svakog zdravog i demokratskog političkog sistema.

PREGLED (ZLO)UPOTREBE JAVNIH FUNKCIJA OD STRANE FUNKCIONERA KOJI SU BILI KANDIDATI NA OPŠTIM IZBORIMA U BIH 2014. U TOKU PREDIZBORNE KAMPANJE

Analiza je rađena u periodu od 29. septembra do 10. oktobra, odnosno posljednje dvije sedmice predizborne kampanje za Opšte izbore u Bosni i Hercegovini 2014.

Pregled je obuhvatio period od posljednje dvije sedmice predizborne kampanje koja je vođena pred Opšte izbore u Bosni i Hercegovini održane 12. oktobra 2014. godine, odnosno do izborne šutnje koja je nastupila 11. oktobra.

Zbog velikog broja elektronskih i printanih medija u BiH i vrlo iscjepkanog medijskog prostora, pa i više kanala javnih RTV servisa, nije bilo moguće analizom obuhvatiti sve medije. Prije početka istraživanja je napravljena selekcija medija, a kako su u BiH, prema svim istraživanjima, elektronski mediji popularniji od printanih, a posebno televizija, prilikom odabira vrste medija odlučili smo se bazirati na televizijske kanale.

U BiH djeluje na stotine privatnih TV kanala (ovdje nisu uzeti TV kanali u „stranom“ vlasništvu), kao i tri javna RTV servisa; Radio-televizija Bosne i Hercegovine, RTV Republike Srpske i RTV Federacije BiH. Vođeni kriterijem gledanosti informativnih emisija, za potrebe analize odabrali smo praćenje centralnih informativnih emisija tri javna servisa – BHT, RTRS i FTV. Potom smo također, vođeni kriterijem gledanosti informativnih emisija, odabrali za potrebe analize praćenje sadržaja koji nas interesuje na TV1, TVBN i ATV.

Tema ovog istraživanja, odnosno učestalost i vrste (zlo) upotrebe javnih funkcija od strane kandidata na Opštim izborima u Bosni i Hercegovini koji obnašaju te funkcije, praćena je kroz novinarske priloge i ukupan sadržaj centralnih informativnih emisija pomenutih šest televizijskih kanala.

S obzirom na to da BiH ima veći broj nivoa vlasti – državni, dva entitetska, pa kantonalne u FBiH, za koje su glasači na Opštim izborima 12. oktobra 2014. godine birali predstavnike u vlasti, a samim tim što postoji i veliki broj nosilaca javnih funkcija na pomenutim nivoima vlasti, kapacitet za praćenje bio je ograničen.

Istraživanje se stoga odnosi na nosioce najviših funkcija u državi i entitetima, koji su ujedno uglavnom bili na listama kandidata političkih subjekata za pozicije za koje se birala vlast na Opštim izborima u BiH 2014.

Istraživanje obuhvata: članove Predsjedništva BiH, predsjedavajućeg i članove Vijeća ministara BiH, predsjednike entiteta, članove rukovodstva državnog i entitetskih parlamenata, kao i ministre u vladama entiteta.

JAVNA FUNKCIJA I NJENA UPOTREBA U TOKU PREDIZBORNE KAMPANJE U SVRHU PROMOCIJE KANDIDATA

Pojam (zlo)upotrebe javne funkcije u predizborne svrhe zakonski u Bosni i Hercegovini dosad nije precizno regulisan. Nosioци funkcija koji su kandidovali za nove mandate u prethodnim godinama, kao i u toku predizborne kampanje ove godine, javnu funkciju koriste na razne načine kako bi promovisali svoju izbornu kandidaturu ili kandidaturu svoje stranke. U ovoj analizi je korištena analiza medijskog sadržaja, odnosno fokus na promovisanje kandidata putem medija u toku predizborne kampanje u vezi sa korištenjem javne funkcije u predizborne svrhe.

Iako je ova praksa veoma rasprostranjena, nisu se svi mediji prema ovoj pojavi jednako odnosili. Dok su jedni vršili promociju objavljujući priloge s takvim sadržajem, drugi su to potpuno ignorisali, odnosno treći nisu izbjegavali događaje, ali su na tim događajima u svojim novinarskim priložima izbjegli spomenuti prisustvo nosilaca funkcija (u pojedinim slučajevima nosioци funkcija na tim događajima su bili zanemarneni čak i na videosnimcima i na fotografijama, dok u drugim slučajevima moglo ih se vidjeti u pozadini, ili jednostavno, na videosnimku). U tom smislu, pregled pojavljivanja javnih funkcionera u predizbornoj kampanji, nudi i prikaz izvještavanja medija o različitim kandidatima, odnosno odnosa medija prema pojedinim političkim opcijama i funkcionerima.

(Zlo)upotrebom javne funkcije u predizborne svrhe u smislu ove analize obuhvaćeno je pojavljivanje aktuelnog nosioca neke državne funkcije/kandidata na izborima na događajima koji nisu u direktnoj vezi sa resorom za koji je u obavljanju svoje funkcije ta osoba odgovorna ili, pak, imaju vezu s obavljanjem funkcije, ali u drugim okolnostima (dakle izvan predizborne kampanje) nositelj te funkcije vjerovatno ne bi prisustvovao događaju, ili bi ovlastio nekog od saradnika da predstavlja instituciju ili organ vlasti na čijem je čelu.

Osim toga, analiza obuhvata i javne događaje na kojima su istaknuti slogani stranaka koje učestvuju na izborima, govore nosilaca javnih funkcija/kandidata na izborima u kojima se spominje naziv stranke čiji je kandidat nosilac funkcije itd.

PREGLED PRILOGA OBJAVLJENIH U POSMATRANOM PERIODU U CENTRALNIM INFORMATIVNIM EMISIJAMA

29. SEPTEMBAR 2014.

Prilog u Dnevniku RTRS: Premijerka Vlade RS Željka Cvijanović, kandidat SNSD za člana Predsjedništva BiH iz srpskog naroda, posjetila je zemljoradničku zadrugu „Tarevci“ i lokalnu fabriku obuće „Temer“ u Prnjavoru. U prilogu navedeno kako je jedan od ciljeva posjete „opšta podrška projektima zapošljavanja“.

Prilog u Dnevniku RTRS: Predsjednik Narodne skupštine RS Igor Radojičić, kandidat SNSD i nosilac liste za Narodnu skupštinu RS na izborima, presjekao je vrpcu na novoasfaltiranoj ulici u MZ Kočićeve Vijenac u Banjoj Luci u pratnji zamjenice gradonačelnika Banje Luke. Kazao da se u gradu realizuje nekoliko „velikih projekata koji se tiču vodovoda i kanalizacije“ te najavio skoro otvaranje jedne kotlovnice i dva vrtića.

30. SEPTEMBAR 2014.

Prilog u Dnevniku BHT: U Federaciji BiH medijski događaj broj jedan bilo je otvaranje dijela autoceste na Koridoru 5c, odnosno takozvane Zeničke zaobilaznice. Događaj je organizovalo javno preduzeće Autoceste Federacije BiH. Događaju su osim zvaničnika Autocesta FBiH na čelu sa direktorom Ensadom Karićem, prisustvovali federalni zvaničnici među kojima premijer FBiH Nermin Nikšić i resorni ministar Enver Bijedić. U novinarskom prilogu objavljenom u Dnevniku BHT, kao treći prilog po redu, data je izjava direktora Autocesta FBiH Karića i predstavnika izvođača radova. Na videosnimcima u prilogu zabilježeno je prisustvo federalnog premijera Nermina Nikšića (SDP, nosilac liste za Parlament FBiH).

Prilog u Dnevniku FTV: U prilogu FTV sa istog događaja (otvaranje dijela autoceste kod Zenice) date su izjave direktora Autocesta FBiH Ensada Karića i kuvajtskog ambasadora u BiH, jer je kredit za cestu uzet iz Kuvajtskog fonda, i izvođača radova.

Prilog u Dnevniku TV1: U prilogu o otvaranju autoceste kod Zenice prikazana je izjava direktora Autocesta FBiH, ambasadora Kuvajta, ali i premijera FBiH Nermina Nikšića koji u izjavi govori o „važnost dodjele poslova domaćim kompanijama“.

Prilog u Dnevniku TV1: Novinar TV1 bavio se temom zloupotrebe službenih automobila od strane nosilaca funkcija u predizborne svrhe. Navodi da funkcioneri često na stranačke skupove tokom predizborne kampanje dolaze službenim automobilima. Navodi novinara TV1 da Dodik dolazi helikopterom, Željko Komšić, Bakir

Izetbegović, članovi Predsjedništva BiH, kandidati DF za Predstavnički dom PS BiH i SDA za člana Predsjedništva BiH, službenim automobilima, kao i Dragan Čović, zamjenik predsjedavajućeg Doma naroda PS BiH, kandidat HDZ BiH za člana Predsjedništva BiH. U prilogu istaknuto kako ministar vanjskih poslova Zlatko Lagumdžija, lider SDP i kandidat za PS BiH, i premijer FBiH Nermin Nikšić, kandidat SDP za Predstavnički dom FBiH, ne koriste državne povlastice i na stranačke skupove dolaze iznajmljenim autobusom.

Prilog u Dnevniku RTRS: Centralna informativna emisija počela je prilogom o potpisivanju ugovora o rekonstrukciji dijela Kliničkog centra Banja Luka. Potpisivanje upriličeno u zgradi Vlade RS, a osim predstavnika austrijske firme izvođača radova i resornog entitetskog ministra zdravlja, Dragana Bogdanića, i direktora KC BL, prisustvovali su predsjednik RS Milorad Dodik, kandidat na izborima za predsjednika RS, kao i premijerka RS Željka Cvijanović, kandidat na izborima za člana Predsjedništva BiH. Dodik je u prilogu novinara RTRS bio glavni govornik na ovom događaju, objasnio kako su „dugo radili na ovome“, a Cvijanović kazala kako „niz godina radimo na poboljšanju kvalitete života ljudi“.

Prilog u Dnevniku TVBN: Novinar u prilogu o rekonstrukciji dijela Kliničkog centra Banja Luka, kojim je otvoren Dnevnik i ove TV, kaže da se radi o kreditnom zaduženju od 170 miliona KM kod Evropske investicijske banke, te da je sve upriličeno u zgradi Vlade RS „gdje je došao i predsjednik RS Milorad Dodik“, uz napomenu da je Dodik „zabranio postavljanje pitanja u trenutku kad je trebalo da pita novinar BN“. U prilogu potom date reakcije opozicije u RS (Aleksandra Pandurević, SDS) koja se protivi ovom projektu.

Prilog u Dnevniku ATV: Kraći prilog o rekonstrukciji KC Banja Luka s osnovnim podacima, prisustvovali Milorad Dodik i Željka Cvijanović, na kraju priloga dato reagovanje opozicije u RS – Aleksandra Pandurević (SDS).

Prilog FTV: Prilog o rekonstrukciji KC Banja Luka – rečeno da je iz kredita EIB, data izjava direktora KC i pomoćnika ministra zdravstva Gorana Jelića, stav sindikata da pozdravlja obnovu, ali upozorava da su zanemarena prava radnika. Dodik i Cvijanović u prilogu nisu ni spomenuti.

1. OKTOBAR

Prilog u Dnevniku TVBN: Ognjen Tadić, delegat u Domu naroda PS BiH i kandidat Saveza za promjene za predsjednika RS, posjetio zemljoradničku zadrugu i Istočnom Sarajevu sa grupom studenata (5-6) poljoprivrede. U prilogu novinara rečeno kako je cilj posjete želja da se probudi mogućnost poljoprivredne proizvodnje u blizini velikih gradova.

Prilog u Dnevniku RTRS: Otvorena novoizgrađena zgrada Regulatorne komisije za energetiku RS u Trebinju. U prilogu data samo izjava predsjednika RS i kandidata SNSD za predsjednika RS na izborima, Milorada Dodika, kao i premijerke RS i kandidatkinje za člana Predsjedništva BiH Željke Cvijanović.

2. OKTOBAR 2014.

Prilozi BHT i FTV Dnevnik: Bakir Izetbegović, predsjedavajući Predsjedništva BiH i kandidat SDA za člana Predsjedništva BiH, prisustvovao otvorenju obnovljenog prostora Arhiva Bosne i Hercegovine. U novinarskim prilozi data izjava predstavnika donatora – Turske agencije za međunarodnu saradnju i koordinaciju (TIKA) i direktora Arhiva BiH Dušana Vržine. Treba imati u vidu da je Arhiv BiH smješten u zgradi Predsjedništva i da se, ipak, radi o instituciji od značaja za državu BiH. Nijedan od ova dva javna TV servisa nije u prilogu dao Izetbegovićevu izjavu.

Prilog TVBN: Ognjen Tadić, delegat u Domu naroda PSBiH i kandidat Saveza za promjene za predsjednika RS na izborima, posjetio farmu poljoprivrednika Željka Prodanovića. U prilogu data Tadićeva izjava u kojoj kaže da „selu treba vratiti ekonomsku moć, da RS ima vrijeme ljude i prirodna bogatstva, ali da ljudi imaju probleme s plasmanom na tržište“.

Prilog u Dnevniku RTRS: Otvorenju obnovljenog vrtića u Banjoj Luci prisustvovao predsjednik Narodne skupštine RS i nosilac liste SNSD za Narodnu skupštinu RS Igor Radojičić. U prilogu prenesena izjava u kojoj Radojičić govori o vrtiću, poboljšanju zdravstvene zaštite u lokalnoj ambulanti i novim kotlovima za Toplanu Banja Luka.

Prilog u Dnevniku ATV: Otvorenju vrtića u naselju Obličevo u Banjoj Luci prisustvovao predsjednik Narodne skupštine RS i nosilac liste SNSD za NS RS Igor Radojičić, zajedno sa gradonačelnikom Banje Luke Slobodanom Gavranovićem i direktorom ustanove koja upravlja vrtićima. Radojičić govorio o otvorenju vrtića i o potrebi donošenja strateškog dokumenta o predškolskom obrazovanju uz napomenu da je ono vezano uz lokalne zajednice. Prilog donosi i videosnimak Radojičića među djecom, kao i dok sjedi za dječijim stolićem u vrtiću i razgovara sa djecom...

3. OKTOBAR

Prilog RTRS: Milorad Dodik, predsjednik RS i kandidat za predsjednika RS SNSD, i premijerka RS i kandidatkinja SNSD za člana Predsjedništva BiH Željka Cvijanović, na gradilištu autoputa Doboj – Prnjavor. Dodik u prilogu kazao kako je „ovo dokaz da RS ima investicije, ma šta neki drugi govorili“ da će se „jednog dana prikačiti na jadrnako-jonsku magistralu“, mada ta magistrala još nije ni projektovana. Premijerka pohvalila RS za investicije. Radi se zapravo o postavljanju prvog sloja od ukupno tri, koliko je potrebno postaviti, na dijelu autoputa.

Prilog TVBN: Prilog o posjeti Milorada Dodika i Željke Cvijanović, i ministra saobraćaja Nedeljka Čubrilovića gradilištu autoputa Doboj – Prnjavor. Data Dodikova izjava u kojoj optužuje Hrvatsku jer je zakočila izgradnju mosta na koji bi izlazio autoput, uz zaključak novinara da je to „jedini slijepi autoput na svijetu“.

5. OKTOBAR

RTRS: Gost Dnevnika predsjednik RS i kandidat za predsjednika RS ispred SNSD, Milorad Dodik, govorio više od 20 minuta, o sigurnosnoj situaciji u RS pred izbore, napadima opozicije na kandidate SNSD-a, govorio o susretu s predsjednikom Rusije Vladimirom Putinom, da želi da zagovara konfederalno uređenje BiH, itd.

Prilog TVBN: Manifestaciju o obilježavanju 100 godina od Prvog svjetskog rata na glavnom trgu u Banjoj Luci otvorili gradonačelnik Slobodan Gavranović i ministar finansija BiH i nosilac liste SNSD za Predstavnički dom PSBiH Nikola Špirić i održali govore. Na manifestaciji učestvovalo oko 100 kozaka iz Rusije čiji je dolazak izazvao brojne kontroverze u javnosti, pri čemu se nisu prijavili nadležnim vlastima, a spekulisalo se i informacijama da među njima ima učesnika demonstracija u Ukrajini.

Prilog TV1: Predsjedavajući Predsjedništva BiH, kandidat za člana Predsjedništva BiH Bakir Izetbegović prisustvovao potpisivanju ugovora općine Maglaj sa turskom agencijom TIKA za obnovu poplavljenih objekata u Maglaju. U prilogu objavljena izjava Izetbegovića, načelnika općine Maglaj i direktora TIKA.

6. OKTOBAR

Prilog u Dnevniku RTRS: Otvorenju novih objekata studentskog doma na Palama prisustvovali predsjednik RS i kandidat za tu funkciju na izborima, Milorad Dodik i premijerka RS i kandidatkinja za člana Predsjedništva BiH Željka Cvijanović. Dom otvorili predsjednik RS i premijerka RS, Dodik i Cvijanović, održali govore, pri čemu je Dodik pozvao da se dom zove po haškom optuženiku, Radovanu Karadžiću.

Prilog u Dnevniku TVBN: U prilogu o otvorenju studentskog doma na Palama, uz to da su prisustvovali i dali izjave Dodik i Cvijanović, i Staša Košarac, član rukovodstva Doma naroda PSBiH i kandidat SNSD za poslaničko mjesto u PS BiH, preneseno je kako je Univerzitet Istočno Sarajevo podigao kredit za izgradnju doma.

Prilog u Dnevniku RTRS: Premijerka RS i kandidat za člana Predsjedništva BiH Željka Cvijanović uručivala nepovratna novčana sredstva boračkim kategorijama, odnosno za 28 korisnika, u Istočnom Sarajevu, te je prenesena njena izjava.

Prilog u Dnevniku RTRS: Igor Radojičić, predsjednik NS RS i nosilac liste SNSD za NS RS, otvorio novi vrtić Starčevica u Banjoj Luci, pri tom dao izjavu u prilogu o rekonstrukciji ambulanti, grijanju i nabavci kotlova Toplane.

Prilog u Dnevniku TVBN: Ognjen Tadić, član Doma naroda PS BiH i kandidat za predsjednika RS, posjetio uspješnog privrednika na Palama kojem je pomogla opština, u izjavi kazao kako je „to dokaz kako ljudi mogu uz malu pomoć lokalne zajednice uspjjeti“.

7. OKTOBAR

Prilog BHT: Izgrađena i otvorena dionica autoceste na koridoru 5c kod Sarajeva, u prilogu data izjava direktora Autocesta FBiH Ensada Karića, iako su tom skupu prisustvovali premijer FBiH Nermin Nikšić, nosilac liste SDP za Parlament FBiH, ministar prometa i komunikacija FBiH Enver Bijedić, kandidat SDP za Parlament FBiH, itd.

Prilog FTV: U prilogu novinara rečeno da je otvoreno novih 20 km dionice autoceste, da je put od sjevera do juga BiH kraći za oko dva sata, ali i da je otvaranje pretvoreno u „predizborni skup jedne partije“, a potom date izjave direktora Autocesta FBiH Ensada Karića i premijera FBiH Nermina Nikšića.

Prilog TV1: Prvi u novinarskom prilogu o otvorenju 20 kilometara autoceste na koridoru 5c kod Sarajeva govorio premijer FBiH Nermin Nikšić, koji je nosilac liste SDP za Parlament FBiH, potom ministar vanjskih poslova i lider SDP Zlatko Lagumdžija, koji je rekao da je to najveći investiciono-tehnički poduhvat od ZOI 84. Potom su izjave dali direktor Autocesta FBiH i predstavnici izvođača turske firme Cengiz Insaat.

Prilog TV1: Prilog o otvorenju studentskog doma na Palama i izjavama Milorada Dodika kako treba da nosi ime po Radovanu Karadžiću iz ugla analitičara.

Prilog RTRS: Milorad Dodik prisustvovao početku izgradnje autoputa Banja Luka – Prnjavor na dionici Banja – Doboj i dao izjavu o tome kako će to doprinijeti ekološkom razvoju RS i jačanju industrije.

Prilog RTRS: Predsjednik RS Milorad Dodik i premijerka Željka Cvijanović, oboje kandidati SNSD za predsjednika RS i člana Predsjedništva BiH, prisustvovali promociji medicinskog helikoptera Helikopterskog servisa Vlade RS. Prenesena Dodikova izjava da RS realizuje važan projekat.

Prilog TVBN: Prilog o posjeti Milorada Dodika početku izgradnje autoputa Banja Luka – Prnjavor u selu Miloševci kod Laktaša i njegova izjava.

Prilog TVBN: Zdravstveni helikopter promovisan uz crveni tepih i prisustvo dužnosnika RS i kandidata SNSD. Prenesena izjava ministra zdravlja RS, a potom reakcija opozicije (SDS) kako helikopter ne može popraviti uništeno zdravlje.

Prilog Dnevnik ATV: Prilog govori o promociji helikoptera za medicinske potrebe, da su prisustvovali Dodik i Cvijanović, zatim ministar finansija BiH Nikola Špirić, kandidat SNSD za Parlament BiH, ali i opozicije, tj. stav Nenad Stevandića (SDS) koji se protivi promociji „starog-novog“ helikoptera.

Prilog ATV: Prilog o očetku gradnje autoputa Banja Luka – Prnjavor, kao i u informativnim emisijama drugih TV kuća, ali uz Dodikovu izjavu da je „Srska sposobna da upravlja velikim projektima“.

8. OKTOBAR

Prilog Dnevnik RTRS: Premijerka RS Željka Cvijanović, kandidat SNSD za člana Predsjedništva BiH, posjetila čas njemačkog jezika u osnovnoj školi u Banjoj Luci povodom projekta upotrebe mini laptopa u nastavi.

Prilog Dnevnika RTRS: Zoran Tegeltija, ministar finansija RS, kandidat SNSD za poslanika u Narodnoj skupštini RS, prisustvovao otvorenju sportskog centra u Novom Gradu, uz izjavu kako je izgradnju dijelom finansirala Vlada RS.

9. OKTOBAR

Prilog RTRS: Milorad Dodik posjetio novoformiranu opštinu Stanari i izjavio kako će njenom razvoju pomoći izgradnja Termoelektrane Stanari.

Prilog RTRS: Nikola Špirić, ministar finansija BiH, kandidat SNSD za Parlament BiH, posjetio Drvar i gradilište fabrike obuće. Izjavio kako je važno „da sačuvamo narod ovdje“.

Prilog TVBN: Igor Radojičić, predsjednik Narodne skupštine RS i nosilac liste SNSD za NS RS, posjetio gradnju studentskog paviljona u Banjoj Luci. Dočekao ga transparent „Ognjene, studenti su uz tebe“.

Prilog TVBN: Predsjednik SDS i kandidat te stranke za Parlament BiH Mladen Bosić posjetio zakupce bijeljinske pijace.

Prilog TV1: Intervju s Emirom Zlatarom, generalnim sekretarom Vijeća kongresa bošnjačkih intelektualaca, i kandidatom SDU za Parlamentarnu skupštinu BiH.

Prilog TV1: Otvorena izložba poštanskih marki znamenitih ličnosti u organizaciji BH Pošte. U prilogu dat govor direktora BH Pošte, a iako je prisustvovao događaju i obratio se gostima, predsjedavajući Predsjedništva BiH Bakir Izetbegović, nije spomenut u prilogu novinara, niti je na snimcima.

10. OKTOBAR

Prilog RTRS: Milorad Dodik prisustvovao otkrivanju spomenika prvom srpskom državniku Stefanu Nemanji u Banji Luci, Dodik otkrio spomenik, a osveštao ga patrijarh Srpske pravoslavne crkve, Irinej. U izjavi Milorad Dodik naveo da je to „impuls za samostalnost RS, narod mora imati pravo na legitimno traženje svoje državnosti“.

Prilog TVBN: Veoma kratak prilog o tome da su patrijerh Irinej i Milorad Dodik otkrili spomenik Stefanu Nemanji, a potom održali sastanak iza zatvorenih vrata.

Prilog RTRS: Igor Radojčić, predsjednik Narodne skupštine RS i kandidat SNSD za Narodnu skupštinu RS, prisustvovao otvorenju gradskog olimpijskog bazena u Banjoj Luci.

PREDIZBORNI SKUPOVI POLITIČKIH STRANAKA U KAMPANJI ZA OPŠTE IZBORE 2014. SA TABELARNIM PRIKAZOM ODRŽANIH SKUPOVA

TI BiH je u okviru monitoringa predizbornih skupova, baziranom na podacima političkih subjekata, od početka predizborne kampanje, 12. septembra do 11. oktobra zabilježio ukupno 327 predizbornih skupova deset političkih stranaka: Hrvatska demokratska zajednica (HDZ) BiH, Stranka demokratske akcije (SDA), Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD), Demokratski narodni savez (DNS), Savez za bolju budućnost (SBB), Demokratska fronta (DF), Narodna stranka Radom za boljitak (NSRB), Partija demokratskog progresa (PDP), Srpska demokratska stranka (SDS) i Socijaldemokratska partija (SDP), održalo.

Predizborni skupovi političkih subjekata koji su se natjecali na Opštim izborima 2014. uglavnom su održavani u javnim objektima institucija, kino ili sportskim salama, fudbalskim klubovima stadionima, domovima kulture, ali i salama udruženja, te dvoranama hotela i školama.

Tako je, na primjer, SNSD održao skupove u dvorani osnovne škole „Nikola Tesla“ u Prnjavoru, sportskoj dvorani

Dnevnik TV1: Gost Dnevnika bio je ministar vanjskih poslova BiH i kandidat SDP za Predstavnički dom PS BiH Zlatko Lagumdžija, u intervjuu koji je trajao oko 20 minuta manji dio govorio o izvještaju Evropske komisije o BiH i konferenciji u Berlinu, a veći dio nastupio kao predsjednik SDP govoreći o koalicionim partnerima u FBiH, problemima koje su imali u formiranju vlasti, spominjući „najveći investicijski projekat na koridoru 5c Sarajevo – Tarčin“, nove investicione ciklusie i nova radna mjestima, Bloku 7 u TE Tuzla kao najveći energetski objekat, povećanje penzija u FBiH, itd.

gimnazije „Filip Višnjić“ u Bijeljini; DF je održao skupove u Srednjoškolskom centru u Kalesiji, te sali muzeja u Jablanici; a SDA je imala skupove u sali Bošnjačke zajednice kulture „Preporod“ u Livnu, ali i VIP salonu dvorane „Mirza Delibašić“ u Sarajevu.

Politički subjekti su uglavnom saopštavali i navodili broj prisutnih na skupovima, a kada su to i činili, uglavnom se radilo o navođenju velikih i neodređenih brojki, kao što su „više hiljada“, „krcati platoi“, „prepune sale“, „sale ispunje do posljednjeg mjesta“, i sl. Evidentno je da je jedino PDP od svih stranaka najviše navodio brojke prisutnih na predizbornim skupovima i u slučajevima kada ih je bilo nekoliko stotina, primjerice: „na skupu u Laktašima pred oko 250 građana“.

Na velikom broju predizbornih skupova nastupali su estradni umjetnici i pjevači, kao i kulturno – umjetnička društva.

Tako su, na primjer, 29. septembra na predizbornom skupu HDZ-a BiH u hotelu Brotnjo u Čitluku u zabavnom dijelu programa sudjelovali orkestar Pet Plus, Bročanski bečari, KUD Brotnjo, KUD Vijonica, KUD Gradinići i Mate Bulić.

Slično je bilo i 24. septembra u Busovači u Gradskoj sportskoj dvorani gdje su na predizbornom skupu iste stranke sudjelovali grupa Glorija, folklorna skupina „Napredak“ Bend Inendo i Mate Bulić.

Istog dana i u Zenici na predizbornom skupu HDZ-a BiH nastupio je Mate Bulić, koji je bio „zadužen za dobru atmosferu“ uz Ivana Jelića i grupu „Nostalgiya“.

Mate Bulić i Marko Perković Tompson iskazali su potporu dr. Draganu Čoviću kao kandidatu za hrvatskog člana Predsjedništva BiH u ime HNS-a i HDZ-a BiH.

NSRB je također, na predizbornim skupovima u Jajcu, Bosanskoj Krupi, Travniku, Bihaću, Zenici i Tuzli koristio nastupe grupe Crvena jabuka pod nazivom „Boljitak i Crvena jabuka vas pozivaju na ukidanje kantona“.

Na predizbornim skupovima DNS-a, u Prijedoru učestvovali su članovi KUD-a „Milan Egić“, a u Banja Luci je nakon predstavljanja kandidata održan koncert grupe „Gradski tamburaši“.

NSRB je koristila i Plavi autobus: kroz gradove Sarajevo, Mostar, Počitelj, Zenica i Tuzla radi promocije, a na predizborne skupove autobus je koristio i DF i SDP.

U predizbornoj kampanji prije održavanja skupova korišteni su i susreti sa predstavnicima boračkih udruženja što je činila SDA na Ilidži, hotel Hollywood, i Sarajevu – hotel Grand, kao i polaganje cvijeća na spomen obilježja (SDA) u Goraždu i vijenaca (DNS) u Bijeljini, NSRB-a u Bihaću. Organizovana je i podjela članskih karata SDA u Sarajevu i SDS u Foči u toku predizborne kampanje, a SDA je koristila asocijaciju FATMA (podjela 60 haljina za nove članice u Vitezu) tokom predizborne kampanje.

U predizborne svrhe korištene su i posjete i boravci zvaničnika pojedinih stranaka u nekim gradovima. Tako je delegacija HDZ-a BiH prije predizbornog skupa u Jajcu posjetila preduzeće TermoFLUX, bila na otvaranju crkve, Dana berbe grožđa, Dana Općine Kupres, otvaranja autoputa Koridora V c.

Delegacija HDZ-a BiH tokom predizborne kampanje posjetilo je i novi proizvodni pogon za proizvodnju tečnih deterdženata „Violeta“.

I druge partije su činile isto, pa je u predizbornoj kampanji SNSD isticao susrete čelnika te stranke sa predsjednikom Ruske Federacije Vladimirom Putinom, srbijanskim premijerom Aleksandrom Vučićem, otkrivanje spomenika Stefanu Nemanji, potpisivanje sporazuma o gasu, itd. Podršku SNSD-u u toku predizborne kampanje iskazivali su režiser Emir Kusturica i patrijah Irinej.

Delegacija PDP-a posjetila je porodicu Vulić u Banjaluci u toku predizborne kampanje, a delegacija DNS-a (ministrice uprave i lokalne samouprave Lejla Rešić i Srđan Radulj, zamjenik ministra pravde BiH) štand Udruženja Verićanke iz Banja Luke.

SBB je u toku predizborne kampanje najavio na skupu inicijativu za promjenu naziva Doma kulture u Kladnju u Dom kulture „Sulejman Kupusović“.

Predizbornim skupovima prisustvovali su i zvaničnici iz drugih država: kandidatkinja za predsjednicu Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović i predsjednik HDZ-a Hrvatske Tomislav Karamarko, na skupovima HDZ-a BiH.

Navedeni primjeri ukazuju da je nedostatak zakonske regulative kojim bi se regulisao način održavanja predizbornih skupova, posebno u objektima institucija, kao i prisustvo predstavnika stranaka i državnih zvaničnika iz drugih država što stvara mogućnosti za brojne zloupotrebe.

To je posebno izraženo u smislu zaključivanja ugovora o zakupu za održavanje predizbornih skupova političkih subjekata u objektima institucija, jer postoji opravdana sumnja da se oni koriste besplatno ili uz minimalnu naknadu čime su znatno oštećeni budžeti. Također, nužno je da se zakonski uredi pitanje kojim bi se oni zabranili u salama škola i udruženja.

Brojne zloupotrebe su evidentne i kod angažmana pjevača i kulturno-umjetničkih društava, s obzirom na to da politički subjekti ne prikazuju visine zaključenih ugovora o njihovom nastupu na predizbornim skupovima.

ZAKLJUČCI

Prikazani podaci s jedne strane pokazuju, da prijavljeni iznosi utroška za oglašavanje pojedinih stranaka ne mogu odgovarati tržišnim cijenama i brojem objava, na kojima je TI BiH zasnivao monitoring, a sa druge ponovo ukazuju na potrebu detaljnijeg raščlanjivanja kategorija putem kojih se prijavljuju troškovi predizborne kampanje.

Sama formulacija ovih kategorija ne pruža nikakve informacije o tome koji troškovi se tačno svrstavaju pod koju kategoriju, a ovo nije objašnjeno ni u samom Pravilniku o dostavljanju postizbornih finansijskih izvještaja.

Na primjer, apsolutno je nejasno šta se svrstava pod ostalim troškovima propagande, pod čim stranke uglavnom prijavljuju najveći procenat rashoda.

Takođe, apsolutno je nejasna razlika između stavke c) i e), jer se obje odnose na štampanje oglasa, odnosno predizbornog materijala, dok se nigdje ne spominje zakup prostora u elektronskim medijima. Na ovaj način posmatraču ostaje da nagađa u koju stavku je stranka prijavila koju vrstu rashoda, tj. da li je na primjer oglašavanje na televiziji zavedeno pod stavku „ostali troškovi propagande“ ili je zavedeno kao „štampanje predizbornih oglasa, proglašenja saopštenja i sl. u javnim glasilima“, ili da li se po ovoj logici onda oglašavanje u štampanim medijima zavodi kao kategorija štampanje oglasa u javnim glasilima, ili kao štampanje i umnožavanje predizbornog materijala.

Ne samo da ovako formulisani izvještaji ne pružaju informacije javnosti, već otežavaju i sam nadzor nad troškovima, te sudeći prema izvještajima stranaka, i same stranke različito tumače ove stavke.

Osim toga, nemoguće je utvrditi da li su sve stranke imale ravnopravan pristup oglašivačkom prostoru, odnosno da li su svim strankama nuđeni isti uslovi oglašavanja, iako je to obaveza medija prema Pravilniku o medijskom predstavljanju političkih subjekata u periodu od dana raspisivanja izbora do dana održavanja izbora.¹⁶ Stoga se procjena o stvarnim troškovima oglašavanja može sačiniti samo na osnovu pretpostavke da su političke stranke plaćale oglašavanje po standardnim tržišnim cijenama.

Provjera validnosti podataka o troškovima predizbornih skupova je takođe otežana usljed specifičnosti troškova

koje obuhvataju, kao što su hrana i piće, prevoz, logistika, i sl., dok s druge strane finansijski izvještaji pružaju veoma malo informacija.

Na sve ovo, ostaje i dalje problem činjenica da CIK BiH još uvijek nema jasne nadležnosti i procedure u pogledu revizije samih troškova kampanje, već je fokusirana najviše na reviziju prihoda stranaka, te stoga javnost na kraju ima veoma malo informacija o samim troškovima kampanje, koja se u velikoj mjeri finansira budžetskim sredstvima, i podaci koje stranke prijavljuju se ne ispituju u dovoljnoj mjeri.

¹⁶ Centralna izborna komisija BiH: *Pravilnik o medijskom predstavljanju političkih subjekata u periodu od dana raspisivanja izbora do dana održavanja izbora*, 2010. Dostupno na: https://www.izbori.ba/Documents/Opci-Izbiori-2010/Mediji/Pravilnik_o_medijskom_predstavljanju-BOS.pdf

© Transparency International Bosna i Hercegovina

BANJA LUKA
Gajeva 2
78000 Banja Luka

SARAJEVO
Franje Račkog 2
71000 Sarajevo

www.ti-bih.org

WWW.TI-BIH.ORG